

ONDERWIJSVISITATIE

landschaps- en tuinarchitectuur

Een onderzoek naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding
landschaps- en tuinarchitectuur aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

november 2002

voorwoord

De visitatiecommissie van de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur brengt met dit rapport verslag uit over haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij in 2002 heeft verricht naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding landschaps- en tuinarchitectuur in Vlaanderen. Deze opleiding wordt door twee hogescholen aangeboden.

De visitatie en dit rapport kaderen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals voorzien in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogescholen die de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur aanbieden. Op basis van de bevindingen van het rapport kunnen de hogescholen nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren.

De lezer moet zich echter terdege bewust zijn van het feit dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie landschaps- en tuinarchitectuur was niet mogelijk zonder de inzet van al wie binnen de hogescholen betrokken waren bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens is VLHORA bijzondere dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

VLHORA, voorjaar 2003

Luc Van de Velde
secretaris-generaal

Guy Aelterman
voorzitter

inhoudsopgave

---

voorwoord

de visitatie landschaps- en tuinarchitectuur

1	inleiding	4
2	de visitatiecommissie	
2.1	samenstelling.....	4
2.2	taakomschrijving.....	4
2.3	werkwijze	5

bevindingen en aanbevelingen..... 6

	voorwoord.....	6
1	de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur in Vlaanderen.....	7
1.1	kenschets van de opleiding	7
1.2	de opleidingen landschaps- en tuinarchitectuur.....	7
1.3	de behoefte aan een twee-cycli- of master-opleiding	8
1.4	conclusies en aanbevelingen voor de opleiding	8
2	terugmeldingsrapporten.....	10
2.1	visitatie opleiding landschaps- en tuinarchitectuur Hogeschool Gent	10
2.1.1	situering	10
2.1.2	bespreking van de thema's.....	10
2.1.3.	conclusies en aanbevelingen.....	18
2.2	visitatie opleiding landschaps- en tuinarchitectuur Erasmushogeschool Brussel	22
2.2.1	situering	22
2.2.2	bespreking van de thema's.....	22
2.2.3	conclusies en aanbevelingen.....	31

bijlagen..... 34

1	curriculum vitae van de commissieleden
2	thema's van het zelfevaluatierapport
3	bezoekschema's
4	sterke punten en aandachtspunten per thema
5	lijst met afkortingen

1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur aan de Vlaamse hogescholen, die zij in maart 2002 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

De opleiding landschaps- en tuinarchitectuur is een één-cyclus-opleiding die aan twee hogescholen wordt aangeboden:

- Erasmushogeschool Brussel,
- Hogeschool Gent.

Dit initiatief kadert in de werkzaamheden van de hogescholen en van VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals voorzien in artikel 58bis van het decreet betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap van 1994.

2 de visitatiecommissie

2.1 samenstelling

De visitatiecommissie landschaps- en tuinarchitectuur is samengesteld door de Raad van Beheer van VLHORA in haar vergadering van 9 september 2001.

De commissie is als volgt samengesteld:

- de heer Jeroen de Vries, hoofd van de opleiding Tuin en Landschap van de Larenstein Hogeschool (NL) en zelfstandig adviserend landschapsarchitect, voorzitter
- mevrouw Carla Nelissen, onderwijskundige aan Hogeschool Limburg, secretaris
- de heer Georges Ertzinger, landschapsarchitect
- de heer Eddy Vandevenne, architect, departementshoofd stedenbouw Sint-Lukas, verbonden aan RUG en KULeuven
- de heer Johan Vlug, coördinator ontwerpen aan de Larenstein Hogeschool (NL) en zelfstandig landschapsarchitect-stedenbouwkundige te Amsterdam

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

2.2 taakomschrijving

De visitatiecommissie heeft als taak - op basis van het zelfevaluatierapport dat door de hogeschool opgesteld is en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken - na te gaan in hoeverre de kwaliteit van de onderwijsprocessen van de opleiding, geconcretiseerd in 15 thema's, beheerst wordt en tevens aanbevelingen te formuleren om te komen tot kwaliteitsverbetering binnen de betrokken opleiding.

Voor de thema's van de zelfevaluatie, zie bijlage 2.

2.3 werkwijze

2.3.1 voorbereiding

De visitatiecommissie werd geïnstalleerd op 15 februari 2002.

Tijdens deze vergadering werd de handleiding van het visitatieproces toegelicht. Tevens werden op deze vergadering de bezoekdagen vastgelegd, het bezoekschema opgesteld en de wijze van voorbereiding van het bezoek besproken.

De commissie analyseerde het zelfevaluatierapport en de bijlagen om zich een beeld te vormen van de opleiding en van de kwaliteitszorg in de opleiding. Individuele bevindingen, commentaren en punten van verdere bevraging werden samengevoegd tot een voorbereidend werkdocument, van waaruit de eigenlijke visitatie zou worden gestuurd.

2.3.2 bezoek aan de instelling

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesprekken gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij het onderwijsgebeuren in de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur. De gesprekken zijn een goede aanvulling geweest op het zelfevaluatierapport en zijn door de commissie als open ervaren.

Tijdens het bezoek werd de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze mogelijkheid kon gebruikt worden zowel op verzoek van personen uit de bezochte instelling als op verzoek van de visitatiecommissie.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals verslagen, cursussen, voorbeelden van examenvragen, van afstudeerwerken en van stagewerken.

Tevens werd een bezoek gebracht aan de gebouwen en de infrastructuur.

Het bezoek werd afgesloten met een mondelinge rapportering aan de algemeen directeur, de directeur administratie onderwijs, onderzoek en academische planning en het departementshoofd, waarin de commissie haar eerste bevindingen van de visitatie weergaf.

Voor het bezoekschema, zie bijlage 3.

2.3.3 rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces legt de commissie haar bevindingen en aanbevelingen vast in een terugmeldingsrapport per bezochte instelling en in een globaal openbaar rapport voor de ganse opleiding in Vlaanderen.

De opleiding heeft de gelegenheid gekregen om op de terugmeldingsrapporten te reageren. Voor zover de commissie zich kon terugvinden in de opmerkingen van de hogeschool, werden deze verwerkt in het rapport. De commissie heeft de opleiding op de hoogte gebracht van haar beslissing terzake.

bevindingen en aanbevelingen

---

voorwoord

De leden van de visitatiecommissie zijn allen zeer betrokken bij het vakgebied. Allen zijn vereerd met de vraag van de VLHORA om zitting te nemen in de commissie, omdat zij daarmee een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de opleidingen op het gebied van landschaps- en tuinarchitectuur.

Twee commissieleden zijn werkzaam in Nederland. De commissie hecht er waarde aan dat bij de externe kwaliteitszorg samenwerking plaatsvindt tussen Vlaanderen en Nederland. In de toekomst is verdere afstemming op Europa van belang, zeker gezien het relatief klein aantal opleidingen op het gebied van de landschaps- en tuinarchitectuur in elk land.

Landschaps- en tuinarchitectuur is een relatief jonge discipline die een bijdrage levert aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Gezien de grote aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving zal het vakgebied dat niet alleen werkzaam is in het private gebied, maar in toenemende mate in het openbaar gebied, zich verder moeten ontwikkelen om de maatschappelijke vraag te kunnen beantwoorden. De opleidingen spelen hierin een grote rol.

De commissie bedankt de opleidingen voor de gedegen voorbereiding door het opstellen van zelfevaluatierapporten, het bundelen en toegankelijk maken van materiaal en de openheid waarmee de commissie geïnformeerd werd.

Verder dankt de commissie de VLHORA voor haar ondersteuning, met name mevrouw Klara de Wilde coördinator van de visitatiecommissies.

De samenwerking als team in de commissie is goed verlopen, mede dankzij de evenwichtige samenstelling van de verschillende kwaliteiten binnen de commissie die een waarborg waren voor een verscheidenheid aan benaderingen.

De commissie wenst de opleidingen veel succes met het verder ontwikkelen van de programma's en de voortdurende verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

namens de commissie
Jeroen de Vries, Velp (NL), 28 oktober 2002

1 de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur in Vlaanderen

Hierna spreekt de commissie zich uit over de opleiding Landschaps- en tuinarchitectuur in zijn algemeenheid in relatie tot het beroep van de landschaps- en tuinarchitect. . Zij benoemt tevens de belangrijkste aandachtspunten voor de opleiding.

1.1 kenschets van de landschaps- en tuinarchitectuur

Het beroep van de landschaps- en tuinarchitect heeft zich ontwikkeld vanuit de tuinontwerpen en de tuinarchitectuur. In 1858 werd het begrip 'landschapsarchitect' geïntroduceerd door de Amerikaanse architect Frederick Olmsted. Het hoger onderwijs op het gebied van de landschaps- en tuinarchitectuur is over het algemeen ofwel ontstaan uit de agrarische of horticuultuur-opleidingen, ofwel vanuit de academies voor beeldende kunst of architectuur. De twee opleidingen in Vlaanderen vinden beide hun oorsprong in de horticuultuur.

Landschaps- en tuinarchitecten plannen en ontwerpen zowel kleine objecten als grotere landschappelijke structuren, variërend van particuliere tuinen tot de openbare ruimte in de stad, bedrijventerreinen en de opzet van regionale structuren. Afhankelijk van de aard van de opdracht werken zij al dan niet samen met professionals uit verwante disciplines zoals architecten, stedenbouwkundigen, kunstenaars, ingenieurs, ecologen en landschapsbeheerders. Dit doen zij ofwel als lid van een multidisciplinair team ofwel als projectleider.

Sinds enkele decennia is de titel van landschaps- en tuinarchitect erkend in een aantal Europese landen. In sommige landen is de titel door de wet beschermd. Sinds 1993 kunnen landschaps- en tuinarchitecten hun beroep in alle landen van de Europese Unie uitoefenen.

In het Education Policy Document (1998) van de Europese Stichting voor Landschapsarchitectuur (EFLA) is de volgende, brede definitie van het beroep omschreven:

“De Landschapsarchitect plant, ontwerpt en beheert landschappen in stad en landelijk gebied om te voldoen aan de behoeften van mensen en eisen vanuit natuur, esthetiek en gebruik. De werkzaamheden baseert hij of zij op de kennis van natuurlijke processen en culturele waarden, die ten grondslag liggen aan het continue proces van landschapsvorming, en de mogelijkheden en beperkingen die de bestaande omgeving biedt.

Dit vereist een combinatie van methodische en functionele vaardigheden met creatief vermogen die gebaseerd is op kennis van maatschappelijke processen, toegepaste natuurwetenschappen en techniek.”

1.2 de opleidingen landschaps- en tuinarchitectuur

De conclusies en aanbevelingen per opleiding zijn beschreven in § 2.1.3 (voor de Hogeschool Gent) en § 2.2.3 (voor de Erasmushogeschool Brussel).

De opleidingen landschaps- en tuinarchitectuur bestaan vanaf de vijftiger jaren van de vorige eeuw. De samenwerking met het werkveld is hecht. Elke opleiding heeft zich op haar eigen wijze al zeer vroeg georiënteerd op internationale contacten. Gezien de relatief kleine omvang van de opleidingen is dit een indrukwekkende prestatie, die voor een belangrijk deel voort gekomen is uit eigen initiatieven van verschillende docenten.

De opleidingen hebben de afgelopen jaren grote veranderingen doorgemaakt die invloed uitoefenen op de verdere ontwikkeling en vernieuwing. De visitatie van de opleidingen heeft plaatsgevonden op een gevoelig moment in dit proces. Bij het noemen of aan de orde brengen van een aantal kritiekpunten ten aanzien van de opleiding en de kwaliteitszorg moet dit mede in ogenschouw worden genomen.

De commissie is van mening dat de (beleids)inspanningen die de hogescholen op het gebied van kwaliteitszorg, personeelsbeleid, alumni-beleid, onderwijskundige innovatie en implementatie van ICT plegen, essentieel zijn voor de duurzame kwaliteit van de opleidingen. De commissie spreekt haar waardering uit voor de inspanningen van de hogescholen op deze gebieden.

1.3 de behoefte aan een twee-cycli- of master-opleiding

Een onderwerp dat de competentie van de opleidingen overstijgt is de behoefte aan een twee-cycli- of een master-opleiding voor landschaps- en tuinarchitectuur.

Het beroepsprofiel zoals dat in internationaal verband gehanteerd wordt (bijv. EFLA), vereist dat er een twee-cycli- of een masteropleiding is. Dit is nodig gelet op de inhoud, de specialisaties en de duur van de één-cycli-opleiding.

Een validering van de opleiding door de EFLA vereist namelijk een minimale duur van de (combinatie van bachelor en master) opleiding(en) van vier jaar, de Europese architectuurrichtlijn vraagt om een totaal opleidingstraject van vijf jaar. Het bestaan van een twee-cycli- of een master-opleiding is ook van belang voor de kennisopbouw van de discipline van de landschapsarchitectuur (innovatie in het vakgebied, reflectie op methoden en technieken binnen het vakgebied, de uitvoering van onderzoek). Het betreft hier geen onderscheid in schaal, maar verschil in diepgang en benadering.

Daarnaast moeten de afgestudeerden van de één-cycli een volwaardige beroepskwalificatie (finaliteit) blijven behouden.

1.4 conclusies en aanbevelingen voor de opleiding

De visitatiecommissie vraagt met name aandacht voor de volgende aspecten:

- Het niveau van de beroepsopleidingen in relatie tot de maatschappelijke positie van de landschaps- en tuinarchitect en het invoeren van de BaMa-structuur in Europa.
- De volledige implementatie van kwaliteitszorg in de opleidingen met speciale aandacht voor de studeerbaarheid van de programma's.
- De inhoud van de opleidingen met het oog op aanpassing, vernieuwing en de ontwikkelingen van studieprogramma's.

Hierbij is een goed evenwicht gevraagd tussen de vakinhoudelijke kwaliteit van de opleidingen en de procesmatige aanpak van kwaliteitszorg. De onderwijsontwikkeling van de tuin- en parkinrichting naar landschappelijke aspecten wordt als goed en noodzakelijk gezien. Het verder ontwikkelen van een onderwijsvisie voor de opleiding in samenhang met de formulering van eindtermen voor de opleidingen op basis van het beroepsprofiel, van leerdoelen per studiejaar en van leerdoelen per opleidingsonderdeel, waaraan vervolgens toetsingscriteria gekoppeld zijn.

- Het maken van een afgewogen keuze van onderwijsmethoden is gewenst. De commissie vraagt zich af of probleemgestuurd onderwijs (PGO) wel een adequate methodiek is voor het verwerven van ontwerpvaardigheden en ontwikkelen van creatieve vermogens voor een vakgebied dat voornamelijk via opdrachten en projecten werkt. De commissie pleit voor een onderwijsmodel waarbij studenten een aanzienlijk deel van de studietijd in studio's aan ontwerpprojecten en andere studieopdrachten blijven werken.
- Het verrichten van toegepast onderzoek op het gebied van de landschaps- en tuinarchitectuur dient een plaats in de programma's te krijgen.
- Voor de inhoud van de opleiding is het versterken van de samenwerking met de opleidingen op het gebied van de beoefening van de kunsten gewenst. De discipline van de landschaps- en tuinarchitectuur heeft zowel artistieke als technische aspecten. De beoefening van de kunsten zou binnen de opleiding een herkenbaar beslag kunnen krijgen in het onderwijsaanbod of in de wijze waarop bepaalde opleidingsonderdelen uitgevoerd worden.
- Een structurele voortzetting van de internationalisering, waarbij de opleidingen deel uitmaken van Europese samenwerkingsverbanden (zoals bijvoorbeeld ELEE, ECLAS en EFLA).

- De doelstelling en condities van de stage en het eindwerkstuk.
- De vorm van maatschappelijke dienstverlening en de duurzame, systematische samenwerkingsverbanden met het werkveld.
- Het personeelsbeleid ten aanzien van werving, training, scholing en dergelijke. Hierbij is een zorgvuldige planning van de taken van het personeel gewenst, waarbij een evenwicht blijft tussen onderwijsuitvoering en taken op het gebied van innovatie. Ontwikkeling van nieuwe deskundigheden van het personeel en betrokkenheid van medewerkers bij vernieuwingsprocessen zijn belangrijke voorwaarden voor een goede kwaliteit van het onderwijs op middellange termijn.

2 terugmeldingsrapporten

2.1 opleiding landschaps- en tuinarchitectuur Hogeschool Gent

2.1.1 *situering*

De Hogeschool Gent ontstond in 1995 als fusie van 13 hogescholen. Met ruim 11.000 studenten, een duizendtal gespecialiseerde onderwijsgeveden en een goede dertig basisopleidingen die leiden tot meer dan vijftig opties, is zij de grootste hogeschool van Vlaanderen.

De Hogeschool Gent heeft als doel haar verscheidenheid in studieaanbod, competentie en knowhow aan te wenden om een meerwaarde te creëren op het vlak van haar vier hoofdopdrachten: onderwijs, projectmatig onderzoek, dienstverlening en de ontwikkeling en de beoefening van de kunsten.

De opleiding graduaat landschaps- en tuinarchitectuur is een één-cyclus- opleiding. Het eerste studiejaar is een gemeenschappelijk basisjaar. Vanaf het tweede studiejaar worden drie opties aangeboden, namelijk tuinarchitectuur, landschapsarchitectuur en park- en landschapsbeheer.

2.1.2 *bespreking van de thema's*

- *beleid en kwaliteitszorg van de opleiding*

De integrale kwaliteitszorg van de opleiding verkeert nog in een startfase, waarbij de integratie in de hogeschool een belangrijke rol speelt. Het inhoudelijk beleid van de opleiding is in een aantal deelnotities (onderwijsvisie) en notulen van vergaderingen terug te vinden. De commissie beveelt aan om het opleidingsbeleid over de positie van de opleiding, de onderwijsvisie, de hoofdlijnen van het personeelsbeleid en het alumni-beleid in een samenhangend beleidsplan op te nemen.

sterke punten

Het beleid en de missie van de opleiding zijn op de hoofdlijnen duidelijk. Het beleid voor het kwaliteitssysteem, de procedures en de criteria voor kwaliteitszorg zijn op hogeschoolniveau en departementsniveau duidelijk, waarbij blijkt op welke punten het departement autonoom is ten opzichte van de hogeschool. Binnen de opleiding hebben het management en de docenten de ambitie om het kwaliteitszorgsysteem te implementeren.

aandachtspunten

Het inhoudelijk strategisch beleid van de opleiding en van het departement, waarin de keuzes over de positionering van de opleiding en prioriteiten in de verbetering van kwaliteit uiteengezet worden, ontbreekt nog.

De structuur van de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden wordt op departementaal niveau onduidelijk gepresenteerd. Het streven is een voor docenten en studenten eenvoudige en inzichtelijke structuur te creëren.

Het kwaliteitszorgbeleid heeft een sterk procedureel karakter. De procedures zijn nog niet volledig uitgewerkt in de opleiding.

De praktische uitwerking en toepassing van de kwaliteitszorg vraagt nog de nodige aandacht.

- *concretisering kwaliteitszorg in de opleiding*

Medewerkers en management geven aan dat het werken aan het zelfevaluatie-rapport (ZER) veel in beweging heeft gezet. Dit heeft reeds tot een aantal maatregelen geleid, zowel op organisatorisch vlak (bijvoorbeeld het voorzien van overlegtijd) als op inhoudelijk vlak. In het algemeen bestaat het gevoel dat door het systeem van kwaliteitszorg tal van dingen die vroeger informeel gebeurden nu geofficialiseerd worden. De commissie

onderschrijft de constatering van de kwaliteitscoördinatoren dat de geldende procedures vooral de nadruk leggen op organisatorische aspecten en minder op inhoudelijke. Dit wordt als een tekort ervaren.

sterke punten

Het ZER is systematisch opgebouwd met een duidelijke verwijzing naar bronnen en gegevens en geeft een redelijk complete analyse van de kwaliteitsproblemen.

De opleiding beschikt over een procedureel kwaliteitszorgsysteem dat gebaseerd is op het hogeschoolbeleid op dit gebied.

Er is een start gemaakt om via gerichte en systematisch uitgevoerde evaluatieactiviteiten regelmatig na te gaan of de procedures rond het onderwijs en de voorzieningen beantwoorden aan de kwaliteitscriteria. De verdeling van taken en verantwoordelijkheden alsmede de organisatie van de kwaliteitszorg zijn omschreven.

aandachtspunten

De commissie ziet aanzetten, maar nog geen substantieel samenhangend resultaat van de kwaliteitszorg in de opleiding. De geformuleerde verbeterdoelen hebben in hoofdzaak betrekking op het departement. Specifiek voor de opleidingen zijn totnogtoe geen verbeterdoelen geformuleerd. Het lijkt erop dat de organisatie als geheel nog onvoldoende doordrongen is van het belang van de kwaliteitszorg, waardoor er gefragmenteerd aan gewerkt wordt.

Op termijn is het wenselijk dat de opleiding beschikt over trendgegevens.

In ieder geval zijn de volgende zaken nodig:

- Een samenhangend kwaliteitsplan voor de opleiding, waarin de taken en verantwoordelijkheden, de aandachtsgebieden en acties op het gebied van kwaliteitszorg zijn omschreven.
- Input van het werkveld en andere externe stakeholders in het systeem van kwaliteitszorg; de bevraging van de stagebieders dient niet alleen op het functioneren van de student tijdens de stage gericht te zijn, maar ook op adviezen voor de kwaliteit van de opleiding. Over de resultaten van de bevraging van de stagebieders wordt niet systematisch gerapporteerd.
- Een systematische bevraging van de afgestudeerden en het werkveld over de relevantie van de startkwalificaties, de mate waarop de studenten zich kwalificeren in de opleiding, de relevantie van het curriculum en het verloop van de beroepsloopbaan.
- Een completering van de criteria voor kwaliteitstoetsing voor studierementen met streefcijfers.
- Een instrumentarium (budget, scholingstijd, ontwikkelbudget) om de verbeterpunten te realiseren.
- Een gestructureerde planning van verbeterpunten met termijnen en prioriteiten waarbij rekening gehouden wordt wat de organisatie aankan.

Een belangrijk element in de concrete uitwerking van de kwaliteitszorg zijn de studenten-bevragingen. Deze hebben betrekking op een te klein aantal opleidingsonderdelen. Bij een bevraging van drie opleidingsonderdelen per jaar duurt het te lang vooraleer alles aan bod is gekomen.

De terugmelding van de rapportages bereikt de studenten niet of onvoldoende. Het is wenselijk dat de uitkomsten van de evaluatie ook besproken worden met een vertegenwoordiging van de studenten, waarna publicatie van de hoofdlijnen volgt.

Niet alle docenten ervaren het nut van de studentenbevragingen. Het is van belang dat de meerwaarde van de uitkomsten van de bevragingen voor docenten duidelijk is en dat zij ook invloed kunnen uitoefenen op de inhoud van de vragen.

In het ZER zijn de taken en functies op de verschillende organisatieniveaus nog niet volledig en duidelijk gestructureerd en beschreven. Het is wenselijk om de functie van opleidingscoördinator te scheiden van die van kwaliteitscoördinator van de opleiding.

In het ZER is de argumentatie van de sterke en zwakke punten soms onvolledig en daarbij horende verbeterpunten zijn nog te globaal omschreven.

- **personeel**

sterke punten

De opleiding beschikt over een enthousiast, betrokken en bekwaam team van docenten, waarbij coördinatietaken gelijkmatig verdeeld zijn tussen de verschillende docenten. De hoofdopdracht van het onderwijzend personeel is uiteraard lesgeven; andere taken worden toegekend op basis van ervaring.

Er is een duidelijk beleid voor de onderwijskundige vorming van nieuwe docenten. Het opleidingsmanagement voert functioneringsgesprekken met docenten en gebruikt hiervoor onder meer de resultaten van de studentenbevragingen.

aandachtspunten

Een personeelsplan voor de middellange termijn met een visie op omvang van aanstellingen in de verschillende deskundigheidsgebieden, dat gericht is op de verwachte veranderingen in het programma, ontbreekt.

Het personeel ervaart dat zij onvoldoende invloed kan uitoefenen op het beleid. De docenten zijn van mening dat ten gevolge van de schaalvergroting de afstand tot het hoogste echelon groot is geworden, maar beamen dat het departement een grote autonomie heeft o.m. inzake het doorvoeren van veranderingen. De keerzijde hiervan is echter een toename van de werklast. De taakinfilling lijdt onder de toegenomen tijdsdruk. De toename van taken vraagt dat bij herstructurering van het onderwijs een verschuiving van taken van directe onderwijsuitvoering naar onderwijsontwikkeling, kwaliteitszorg en dergelijke optreedt. Daarbij zal de directe verhouding tussen de omvang van de aanstelling en het aantal lessen losgelaten moeten worden.

Essentiële taken als ontwikkeling van onderwijs en navorming zijn niet echt opgenomen in de opdracht. De omschrijving van de taken van de organisatorische eenheden zou duidelijker gestructureerd kunnen zijn. Voor een optimaal gebruik van de faciliteiten door docenten en studenten dient er voldoende technisch en ondersteunend personeel te zijn.

Om de verbeteracties op te volgen is een duidelijker beleid (prioriteiten, aanbod) en instrumentarium (budget, tijd voor personeel) nodig o.m. voor de navorming.

Er bestaan onvoldoende faciliteiten in budget (tijd en geld) voor de professionalisering van oudere docenten. Het is wenselijk dat er een procedure voor opleiding en bijscholing van personeel uitgewerkt wordt, die de behoeften in kaart brengt en daarvoor tevens in de nodige ruimte en middelen voorziet.

In het ZER wordt niet aangegeven hoe de opleiding er voor zorg gaat dragen dat medewerkers voldoende invloed kunnen uitoefenen op het beleid en de werkdruk gaat verminderd worden.

- **materiële en financiële randvoorwaarden**

De voorzieningen van de opleiding zijn op dit moment onvoldoende, te meer daar delen van de gebouwen afgebroken zijn om plaats te maken voor de nieuwbouw.

sterke punten

De opleiding voert een goede financiële beheersing en onderhoudsplanning van middelen uit. De opleiding kan gebruik maken van de sortimentstuin op de campus. Bij realisatie van de nieuwbouw zal de opleiding beschikken over moderne en adequate voorzieningen zoals een mediatheek, studio's, collegezalen en informaticalokalen.

aandachtspunten

Studenten en medewerkers zijn niet tevreden over de kwaliteit van de werk- en leeromgeving, voorzieningen en pedagogisch comfort. Dit zal met de ingebruikname van de nieuwbouw grotendeels opgelost worden.

Daarbij is het van belang ervoor te zorgen dat studenten de nieuwe voorzieningen optimaal kunnen gebruiken (bijv. openingstijden van mediatheek en computerfaciliteiten voor zelfstudie).

De collectie in de mediatheek op het gebied van de LTA is te beperkt. Om te waarborgen dat de mediatheek de meest relevante (wetenschappelijke) vakgerichte publicaties (boeken, tijdschriften, dvd's en video's) bevat of toegankelijk maakt is een gericht collectiebeleid gewenst.

- **onderwijsdoelstellingen**

De opleiding lijkt erg praktisch gericht. Het type en de schaal van de projecten sluiten mogelijk te direct aan bij de huidige markt. Daarbij is het de vraag of de onderwijsdoelen voldoende rekening houden met de culturele, creatieve, maatschappelijke en vernieuwende aspecten van het vakgebied.

Er is meer aandacht gewenst voor onderwijsdoelen die de student voorzien voor kwalificaties waarmee hij of zij een antwoord kunnen geven op de toekomstige situaties en die bijdragen aan de eigen ontwikkeling of zienswijze van de student.

sterke punten

Er wordt uitgegaan van een opleidingsprofiel opgemaakt door een werkgroep van onderwijzend personeel van de opleidingen in Gent en Brussel, op basis van een voorafgaandelijk opgesteld beroepsprofiel.

De studenten ervaren het programma als samenhangend en zijn over belangrijke onderdelen van de opleiding tevreden.

De vakgroepen leveren een actieve bijdrage in de discussie over onderwijsdoelen en de sturing van onderwijsprocessen. De docenten geven aan dat het opleidingsconcept door iedereen gedragen wordt.

aandachtspunten

Het opleidingsprofiel van de Vlaamse onderwijsraad (VLOR) is beter afgestemd op de ontwikkelingen van de vereisten van het huidige beroep dan het gehanteerde beroepsprofiel. Voor het inhoudelijk aanscherpen van het opleidingsprofiel is een afgewogen uitspraak nodig over de ontwikkelingen in het werkveld. Dit vereist een heroverweging van de eigen onderwijsvisie (bijvoorbeeld ten aanzien van de onafhankelijkheid van de landschapsarchitect) en van de opbouw en de inhoud van de opleiding.

Met name doelen op het gebied van de inhoudelijke ontwikkeling van de student, de proces- en structuurbenadering in de landschapsarchitectuur verdienen de aandacht.

De onderwijsvisie is te beknopt. Het is wenselijk dat deze ook aandacht besteedt aan expertise, leermethoden en het internationale aspect.

- **opleidingsprogramma: opbouw en inhoud**

De opbouw van het programma en de ontwerpmethodiek zijn vooral geënt op het schaalverschil. Deze redenering werd doorgetrokken naar de opties. Een andere mogelijkheid die gesuggereerd werd is eerder procesmatig: ontwerpen – techniek - beheer.

sterke punten

Van de afzonderlijke opleidingsonderdelen zijn de leerdoelen helder geformuleerd en is de inhoud voor de studenten duidelijk; ook is de inhoud van de opleidingsonderdelen over het algemeen zinvol met het oog op de beroepsuitoefening en de studenten komen in aanraking met actuele opgaven binnen het vakgebied.

In het programma van de opleiding vindt actualisatie van het onderwijs plaats onder andere op het gebied van informatica en er is meer aandacht voor het ontwerp van de openbare ruimte.

De studenten hebben de mogelijkheid om zich professioneel te profileren door de keuze van hun stageplaats en het onderwerp van het afstudeerproject.

De tekensvaardigheid en de technische kennis in de opleiding worden geapprecieerd door de stagebegeleiders en de afgestudeerden.

aandachtspunten

De visie op de opbouw van het programma is niet omschreven en de motivatie voor de opbouw van het programma is zeer summier. Dit zou onderdeel moeten uitmaken van de onderwijsvisie van de opleiding.

Ook is het zo dat bepaalde vakken nog te veel beschouwd worden als afzonderlijke, onderscheiden onderdelen en niet zozeer als een deel van een curriculum.

Enig onderzoek van overlappingsen en leemtes tussen programmaonderdelen is eveneens aangewezen, met speciale aandacht voor de samenhang tussen de opleidingsonderdelen.

Een aantal leerdoelen vindt men niet vertaald in het programma, zoals bijvoorbeeld denken in structuren en processen, reflectie op het vakgebied. De formulering van leerdoelen zou ook nog meer in de vorm van competenties (combinaties van kennis, vaardigheden, attituden) kunnen. Daarbij vraagt de samenhang tussen het aanbieden van kennis en de toepassingsgerichte vaardigheden speciale aandacht (dit geldt met name voor kennisgebieden als plantenkennis en wiskunde).

Het denken en werken in structuren (cf. stedenbouw, modelontwikkeling) komt evenwel nog onvoldoende aan bod. In het opleidingsprogramma is meer aandacht voor structuurniveau en de proceskant van de LTA gewenst;

De studenten vinden de studiebelasting in het tweede deel van het derde jaar te groot; nader onderzoek is aangewezen.

Uit studentbevragingen blijkt dat derde en tweedejaars studenten meerdere keren studieonderdelen te gemakkelijk vinden; nadere analyse en eventuele verbeteracties voor de uitkomsten zijn eveneens gewenst.

De commissie vindt dat er geen goed evenwicht is tussen het gemeenschappelijk programma en de opties. Verder wenst zij erop te wijzen dat, als de opleiding overgaat tot de invoering van meer projectonderwijs, het van belang is om een goed evenwicht te behouden tussen de verschillende werkvormen in het programma. De keuze van de opties vraagt heroverweging omdat ze nu te veel op twee gedachten hinken; enerzijds is deze gebaseerd op het onderscheid in de plancyclus (beheer en beleid) en anderzijds op een verschil in schaalniveau.

De studenten vinden de keuzeopties en de verschillen niet duidelijk vertaald in de opdrachten en opleidingsonderdelen; ook dit vergt nader onderzoek.

De commissie is tevens van mening dat er meer mogelijkheden moeten zijn voor de keuze van opleidingsonderdelen.

- *afstudeerwerk en/of werkveldervaring*

Het programma bevat in de tweede helft van het derde jaar een stage van 16 weken en afsluitende werkstukken in de vorm van een afstudeerproject (scriptie), een grafisch eindwerk en een loge.

Over de duur van de stage lopen de meningen uiteen: studenten, afgestudeerden en werkveld vinden de stageperiode eerder kort. Het management vindt de stageduur in verhouding tot de totale opleidingsduur goed.

De stagebegeleiding vanuit de opleiding heeft voornamelijk betrekking op de keuze van het stagebedrijf; de beoordelingsfiches worden ingevuld door de stagementor van het bedrijf.

sterke punten

De stage is een belangrijk onderdeel van de opleiding. Studenten vinden de voorbereiding en instructie voor de stage goed. Men streeft naar relevante stagebieders.

Het werk voor het afstuderen, te weten afstudeerproject, grafisch eindwerk en loge, is relevant in het licht van de startkwalificaties in het beroepenveld. De opdrachtomschrijving voor het eindwerk is duidelijk.

aandachtspunten

De studenten zouden vanaf het begin van de opleiding een duidelijker beeld kunnen krijgen van de beroepspraktijk, het projectonderwijs kan hierin een rol spelen.

Het is wenselijk de leerdoelen van de stage duidelijk opnieuw te formuleren in relatie tot het opleidingsprofiel en de feitelijke duur en inhoud van de stage.

Een selectie van stageplaatsen in functie van algemene en persoonlijke onderwijsdoelen van de student is gewenst. Op dit moment is de inhoud van de stage te veel in de vorm van activiteiten geformuleerd.

De ambitie voor de totale afstudeerfase is zwaar, maar mag niet ten koste gaan van de inhoudelijke diepgang. De energie van de studenten wordt misschien te zeer verdeeld over grafisch eindwerk en afstudeerproject.

De ambitie van het afstudeerproject is eerder bescheiden: men vraagt aan de studenten om een bepaalde thematiek op basis van eigen ervaringen en literatuur samen te vatten. De onderzoeksdoelen en leerdoelen hiervan zijn niet duidelijk en lijken onvoldoende gerealiseerd te worden.

De commissie suggereert om de samenhang tussen de inhoud van de stage en het afstudeerwerk te versterken. Hierbij zou een aantal inhoudelijke leerdoelen uit het afstudeerwerk overgebracht kunnen worden naar de stage. Dit vereist een inhoudelijke selectie van de stageplaatsen en een inhoudelijke omschrijving van de opdrachten die de student tijdens de stage uitvoert.

- internationale dimensies

De opleiding heeft zich tot doel gesteld om het niveau van het onderwijs af te stemmen op de omringende buurlanden. Bij het opstellen van het beroeps- en opleidingsprofiel is rekening gehouden met in het buitenland bestaande beroepsprofielen.

sterke punten

De internationale oriëntatie van de opleiding krijgt voornamelijk gestalte in de buitenlandse stages van een aanzienlijk deel van de studenten.

Alle studenten krijgen een beeld van de vakuitoefening in het buitenland door middel van excursies.

aandachtspunten

Het aandeel van de internationale stages is aanzienlijk, maar bereikt nog niet het beoogde peil. Verdere stimulering van de deelname is gewenst.

De opleiding neemt nauwelijks deel aan het Europese netwerk van onderwijsactiviteiten. De studenten en docenten nemen onvoldoende deel aan internationale onderwijsprogramma's en uitwisseling.

Op middellange termijn dient de opleiding gestalte te geven aan internationaliseringsbeleid en deelname aan internationale netwerken en bijbehorende faciliteiten. Duidelijk moet worden hoe de opleiding de internationale samenwerking gestructureerd zal waarborgen, want het lijkt nu erg afhankelijk van de contacten van de opleidingscoördinator en de stagecoördinatoren.

- leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen

De opleiding kent een variatie aan onderwijsvormen. Als belangrijke innoverende onderwijsvorm worden de projecten genoemd. Meer concreet betreft het momenteel een projectweek gedurende het eerste en het tweede jaar. De opleiding heeft de bedoeling om het projectonderwijs verder te ontwikkelen gekoppeld aan het micro-meso-macro concept en in de vorm van modules.

sterke punten

De opleiding is een kleine organisatie, waarbij de aanspreekbaarheid van de docenten relatief groot is. Uit de studentenbevragingen blijkt dat studenten tevreden zijn over de onderwijsorganisatie.

De grootte van de studentengroepen worden aangepast aan het opleidingsonderdeel in kwestie, inclusief het gebruik van de computerlokalen. Projectwerking in teamverband wordt in meerdere jaren toegepast en wordt als belangrijk onderdeel gezien voor het bevorderen van de onderlinge verbanden tussen de verschillende onderwijsonderdelen.

Er wordt gewerkt en gepland met een totale studielast, inclusief de zelfstudie. De studielast wordt zo goed mogelijk over het hele jaar gespreid.

De studiegids voldoet zeer goed in de behoefte aan overzichtelijke informatie.

Er worden diverse studiedagen, dagexcursies en meerdaagse studiereizen/tuinreizen georganiseerd. De stage (16 weken) wordt als een belangrijk onderdeel van de studie gezien.

aandachtspunten

De werkelijke studielast en de spreiding hiervan zijn niet gemeten; dit lijkt echter noodzakelijk.

Uit de lessenroosters blijkt tevens dat studenten tijdens de lesweken te weinig ruimte/gelegenheid hebben voor zelfstudie; een goede verhouding tussen contacturen en mogelijkheden voor zelfstudie is gewenst.

Een deel van de syllabi (dictaten) is aan vernieuwing toe. De opleiding (vakgroepen) zou hiervan een inventarisatie moeten maken (mede met inbreng van de studenten) en prioriteiten moeten stellen. Daarna is een gerichte budgettering hiervoor nodig. Bij toename van het projectonderwijs is een juiste verhouding van de leervormen noodzakelijk. Gezien de gewenste attitudes en vaardigheden van de landschaps- en tuinarchitect is een individueel resultaat met de bijbehorende verdediging essentieel.

Verdere vernieuwing van onderwijsvormen dient gezien te worden in relatie tot de leerdoelen (attitude, kennis, ...) en de efficiëntie (waardoor meer tijd ontstaat voor docenten om onderwijs te ontwikkelen).

- toetsing en evaluatie

sterke punten

De studenten hebben duidelijkheid over examenperiodes en de organisatie van evaluaties. De studenten geven aan dat zij voldoende op de hoogte zijn van de gehanteerde beoordelingscriteria en dat zij voldoende feedback krijgen.

De beoordelingsformulieren voor het afstudeerproject en voor het stagerapport zijn duidelijk.

aandachtspunten

Soms lijkt de koppeling van de evaluatie aan de onderwijsdoelstelling niet helemaal duidelijk.

De inhoud van de opdrachten en toetsen corresponderen hier en daar onvoldoende met de inhoud van de opleidingsonderdelen. Het is wenselijk dat de opleiding de leerdoelen van de opleidingsonderdelen systematisch vergelijkt met de leerdoelen en dat docenten voor het opstellen van (schriftelijke) toetsen een toetsmatrijs gebruiken.

De criteria voor de stagebeoordeling zijn erg gedetailleerd en onvoldoende gericht op volledige competenties (combinatie van kennis, vaardigheden en attitude). Het lijkt dat bij de stagebeoordeling deze onvoldoende gekoppeld kunnen worden aan stagedoelen. Kenniselementen waar de studenten tijdens de stage over moeten beschikken, zouden eerder in de opleiding getoetst moeten zijn.

De beoordelingsformulieren voor de loge opdracht en het grafisch eindwerk zijn te gedetailleerd en lijken daardoor ook onvoldoende bruikbaar voor de examinatoren die de evaluatie uitvoeren.

- studenteninstroom, studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

Studenten uit het eerste jaar die afkomstig zijn van verschillende instromen ervaren geen aansluitingsproblemen. De opleiding heeft een mentoraat ingevoerd.

aandachtspunten

Een draaiboek voor het mentoraat moet evenwel nog opgesteld worden. Ook ervaren studenten soms communicatieproblemen tussen docenten onderling. De aansluiting op de verschillende vooropleidingen is niet systematisch onderzocht.

- studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

Het percentage geslaagden van het eerste jaar evolueert zich positief.

aandachtspunten

De opleiding heeft geen inzicht in de reële studietijd van de studenten, een studietijdmeting is vereist. Het studierendement van de optie landschapsarchitectuur lijkt beduidend lager dan die van tuinarchitectuur. Studenten vinden de studiebelasting in de tweede helft van het derde jaar te hoog.

- afgestudeerden

De afgestudeerden en de werkgevers die de commissie gesproken heeft geven een algemene tevredenheid over de opleiding.

sterke punten

De vertegenwoordigers van het beroepsveld (de stageverstrekkers) benadrukken de praktijkgerichtheid van de opleiding als sterk punt.

aandachtspunten

Het is gewenst dat volgens een vaste cyclus regelmatig evaluatieonderzoek over de relevantie van de startkwalificaties uitgevoerd wordt, zowel bij het beroepenveld als bij de afgestudeerden, over de mate waarop de studenten zich kwalificeren in de opleiding, de relevantie van het curriculum en het verloop van de beroepsloopbaan.

Eveneens gewenst is een systematische tevredenheidmeting onder alle afgestudeerden.

Ook zou de binding met de opleiding en de terugkoppeling kunnen versterkt worden. Hiervoor is een gericht alumni beleid nodig. De jaarlijkse studienamiddagen bieden een potentie om de binding van de alumni met de opleiding te versterken.

- maatschappelijke dienstverlening

Bij het één-cyclus-onderwijs komt de gerichtheid op de praktijk sterk naar voren. Er wordt weinig gezegd over hoe de opleiding kan bijdragen aan de ontwikkeling van kennis (uit toegepast onderzoek, door aanbod van cursussen) voor het vakgebied.

sterke punten

Maatschappelijke dienstverlening komt in het rapport naar voren als een belangrijk element. In het één-cyclus-onderwijs maakt maatschappelijke dienstverlening deel uit van het takenpakket. Het gaat in hoofdzaak om aanvragen van openbare besturen voor ontwerpen van een openbare ruimte. Er is sprake van een ruim aanbod volgens het rapport. Er worden veel aanvragen naar de opleiding gestuurd. Het onderwijzend personeel onderhoudt veel banden met het maatschappelijk forum. Zowel de opleiding als het werkveld zijn positief over het werken aan DAD projecten, hier zijn echter geen systematische verzamelde gegevens over.

aandachtspunten

Het is essentieel om naast criteria als inhoud en haalbaarheid ook aandacht te besteden aan de spanning die er is tussen het gewenst resultaat en de pedagogische doelstellingen. De verhouding tussen de opdrachten voor de particuliere markt en de opgaven van de overheid voor het openbaar gebied zou moeten dienen als graadmeter voor de beroep en de opleiding.

De maatschappelijke dienstverlening zou meer benut kunnen worden om de competentieontwikkeling en het systematisch vastleggen van kennis binnen de eigen opleiding te versterken (verschil tussen objectgerichte opdrachten en procesmatige/toegepaste onderzoeken).

Door de studenten een grotere rol te geven in de opdrachtformulering van de maatschappelijke dienstverlening kunnen zij oefenen met het definiëren van een vraagstuk, het opstellen van een programma van eisen en de communicatie met een opdrachtgever.

- onderzoek

Toegepast onderzoek lijkt ook een taak van het hoger niet-universitair onderwijs. Thema's op het gebied van de landschaps- en tuinarchitectuur ontbreken. Het departement geeft aan dat dit niet van toepassing is. LTA blijkt geen bijdrage te leveren aan alle kerntaken zoals deze in het decreet betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap zijn omschreven.

sterke punten

De hogeschool heeft een aparte organisatie op het gebied van onderzoek met een aantal beleidsthema's.

aandachtspunten

Het is wenselijk dat ook de opleiding actief deel gaat nemen in het (toegepast) onderzoek. Dit vraagt erom dat de hogeschool een onderzoeksthema op het gebied van de LTA benoemt. Toegepast onderzoek is van belang voor opbouw en vastleggen van kennis en geeft ook mogelijkheden voor ontwikkeling van medewerkers. Dit zou ook voor het personeel meer carrièremogelijkheden kunnen geven.

- beoefening en ontwikkeling van de kunsten

De opleiding acht dit onderdeel niet van toepassing en dit is formeel gezien juist. De landschaps- en tuinarchitectuur is evenwel een toegepaste kunst en in de leerdoelen en het programma moet dit tot uiting komen.

Het lijkt de commissie goed dat de opleiding formuleert in welke mate de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten deel uit maken van de opleiding en omschrijven welke leerdoelen en ambities de opleiding heeft voor ontwikkeling van het artistieke aspect van het vak. Daarbij zou de opleiding kunnen aangeven welk interdisciplinaire samenwerking met andere opleidingen binnen de hogeschool mogelijk is.

2.1.3 conclusies en aanbevelingen op hoofdlijnen van de opleiding Hogeschool Gent

De opleiding maakt onderdeel uit van de Hogeschool Gent. Dit moet als een gunstige situatie opgevat worden, aangezien hierdoor een meer academische benadering en een meer gestructureerde benadering van het onderwijsaanbod mogelijk zijn. De relatief autonome posities die de departementen en opleidingen innemen binnen de hogeschool waarborgen de profilering van de opleidingen. Kwaliteitszorg, personeelsbeleid, alumni-beleid en dergelijke worden met behulp van de hogeschool meer gestructureerd aangepakt. Deze kansen moeten wel worden benut en uitgebouwd. Dat wil zeggen dat bepaalde tradities en opvattingen binnen de opleiding in samenhang met de beroepspraktijk moeten worden ontwikkeld. Dit laatste is sterk in evolutie en verwerft zich een meer algemeen erkende en maatschappelijke status naast andere reeds gevestigde disciplines dan architectuur, planologie en stedenbouw. Daar past in feite ook een andere status van de opleiding bij, overeenkomstig met soortgelijke opleidingen in Europa.

- **visie, beleid en kwaliteitszorg**

Met verschillende vormen van beleid is binnen de opleiding een begin gemaakt. De doorwerking ervan bevindt zich nog in een pril en formeel stadium. Praktische uitwerkingen en toepassingen komen nog te weinig voor. Een samenhangend beleidsplan, waarin de positie van de opleiding, de onderwijsvisie, de hoofdlijnen van het personeelsbeleid en het alumnibeleid zijn samengebracht en op elkaar zijn afgestemd, inclusief concrete streefdoelen en realiseringstrajecten is hierbij een onmisbaar instrument. Een praktische en inhoudelijke implementatie van de kwaliteitszorg maken hiervan uiteraard onderdeel uit.

Het is daarbij van groot belang om de criteria voor kwaliteitstoetsing tot een sluitend geheel te maken om voldoende vat te krijgen op de studierendementen, inclusief streefcijfers. Een instrumentarium (budget, scholingstijd, ontwikkelbudget) om de verbeterpunten te realiseren maakt daarvan vanzelfsprekend deel uit.

- **personeel**

De opleiding beschikt over een enthousiast, betrokken en bekwaam docententeam, waarmee het opleidingsmanagement een goed contact onderhoudt. Dit moet als een goede basis worden gezien om zowel de taakstelling als het personeelsbestand inhoudelijk om te vormen naar nieuwe en zich vernieuwende deskundigheidsgebieden die zich op de middellange termijn zeker zullen gaan voordoen. Daarvoor zijn wellicht meer docenten nodig buiten de eigen kring.

- **materiële en financiële randvoorwaarden**

De opleiding beschikt over een goed arboretum op de campus. De nieuwbouw met goede faciliteiten (mediatheek, computerruimten, studio's, leslokalen e.d.) is gereed. Het financiële beleid lijkt in orde. Daarmee zal men de onvrede van de studenten en medewerkers met de werkomgeving en het pedagogisch comfort in belangrijke mate tevreden kunnen stellen. Aandacht verdienen de openingstijden en de collectie van de mediatheek.

- **onderwijsdoelstellingen**

Het opleidingsconcept is gebaseerd op het beroepsprofiel van de Landschaps- en Tuinarchitectuur. Het verdient aanbeveling om de onderwijsvisie en -doelen sterker te richten op de culturele, creatieve, maatschappelijke en vernieuwende aspecten van het vakgebied zonder de praktische aspecten van het beroepsprofiel te veronachtzamen. Expertise, leermethoden en internationalisering, evenals de eigen ontwikkeling en zienswijze van de student maken hiervan deel uit.

- **opleidingsprogramma: opbouw en inhoud**

De leerdoelen zijn helder geformuleerd en het onderwijsprogramma is zinvol en maakt gebruik van actuele opgaven. Onderdelen van het programma worden geactualiseerd met betrekking tot het openbaar gebied en de informatica. De technische kennis en vaardigheden worden door het bedrijfsleven gewaardeerd.

De onderwijsvisie verdient aandacht. Het programma bestaat nog teveel uit aparte vakken. Mede hierdoor komen het denken in structuren en processen en een zekere reflectie op het vakgebied te weinig aan de orde. Een formulering van de leerdoelen in de vorm van competenties is nodig om combinaties van kennis, vaardigheden en attitudes sterker te ontwikkelen. Ook keuzemodules passen in deze benadering, evenals het toepassen van meerdere werkvormen.

De keuzeopties in het tweede studiejaar zijn niet duidelijk geformuleerd. Het is teveel een compromis tussen de vroegere, bestaande traditionele opleiding en een noodzaak tot vernieuwing, ingegeven door de ontwikkelingen in het beroepsveld. Hierdoor is een onheldere wat halfslachtige keuze ontstaan die nog teveel is gebaseerd op schaalniveaus van de ontwerp opdrachten. Waarschijnlijk is de (te) grote studiebelasting in het tweede deel van het derde jaar hier ook een gevolg van. Bij de keuzeopties ligt een onderscheid in de richting van ontwerpen, techniek en beheer meer voor de hand.

- ***afstudeerwerk en werkveldervaring***

De stage en het afstudeerwerk worden als relevant voor de opleiding ervaren door de opleiding en de studenten. Het projectonderwijs kan ingezet worden om de studenten een indruk te geven van de beroepspraktijk. De (inhoudelijke) leerdoelen en de duur van de stage en het afstudeerwerk staan ter discussie. Het zoeken naar een sterkere samenhang tussen de leerdoelen van de stage en het afstudeerwerk kan in de huidige situatie een oplossing bieden.

- ***internationale dimensies***

Het lid zijn van en deelnemen aan Europese netwerken/organisaties moet het deelnemen aan internationale onderwijsprogramma's en uitwisselingen versterken. Hiervoor is een internationaliseringsbeleid nodig, inclusief een gestructureerde aanpak en de daarbij benodigde faciliteiten.

- ***leersituaties: onderwijsvormen***

De opleiding is een kleine onderwijsorganisatie, waarover de studenten tevreden zijn. De werkelijke studielast en de spreiding ervan moeten op een praktische wijze en concreet gemeten worden. Vernieuwing van onderwijsvormen, inclusief dictaten en syllabi, is in relatie met de op te stellen leerdoelen, een belangrijk aandachtsveld. Meer efficiëntie en mogelijkheden voor onderwijsontwikkeling door de docenten en zelfstudie door de studenten kunnen hierdoor gecreëerd worden. Hiervoor dienen ook budgetten gereserveerd te worden.

- ***toetsing en evaluatie***

Praktische zaken als examenperiodes, beoordelingscriteria en feedback worden door de studenten als voldoende ervaren. Een aantal onderwijsinhoudelijke zaken kan echter verbeterd worden door de leerdoelen van de toetsen meer systematisch te vergelijken en af te stemmen op de leerdoelen van de onderwijsonderdelen. Hierdoor kunnen de toetsen inhoudelijk verbeterd worden en als meer relevant voor de opleiding ervaren worden. De leerdoelen en de beoordeling voor de stage en het afstudeerwerk meer richten op competenties (combinatie van kennis, vaardigheden en attitude).

- ***studie- en studentenbegeleiding***

De aansluiting van het onderwijsprogramma op de verschillende vooropleidingen is goed. Er is een mentoraat ingevoerd. Het functioneren van het mentoraat moet nog verbeterd worden.

- ***studeerbaarheid en studierendement***

Het studierendement is redelijk goed. Het lage studierendement van de optie landschap dient onderzocht en verklaard te worden. Een praktisch uitvoerbare en concrete studietijdmeting is noodzakelijk op korte termijn.

- ***afgestudeerden***

Zowel afgestudeerden als werkgevers lijken tevreden met de kennis en vaardigheden die in de opleiding zijn opgedaan; de opleiding sluit goed aan bij de banen in het werkveld. Openbare besturen vragen naar afgestudeerden van de vierjarige opleiding. Een meer duurzame binding met de afgestudeerden en het beroepenveld vraagt om een gericht alumni-beleid, waarvan tevredenheidsmetingen en andere evaluaties deel uit kunnen maken.

- ***maatschappelijke dienstverlening***

Maatschappelijke dienstverlening (DAD) wordt binnen het één-cyclus-onderwijs gezien als een belangrijk onderdeel. Het gaat hierbij in hoofdzaak om aanvragen van openbare besturen voor ontwerpen van een openbare ruimte. Mede hierdoor houdt het onderwijzend personeel banden met het maatschappelijk forum. Naast selectiecriteria voor DAD-projecten, als inhoud en haalbaarheid, dienen ook aantoonbaar criteria vanuit de pedagogische doelstellingen toe te passen. De projecten dienen ook en vooral beoordelen en benutten voor het ontwikkelen en vervolgens vastleggen van kennis binnen de opleiding zelf

- ***onderzoek***

De opleiding neemt niet deel aan het toegepast onderzoek dat door de hogeschool in een aparte organisatie is ondergebracht. Er zijn door de opleiding ook geen onderzoeksthema's gedefinieerd. Dit moet echter wel als wenselijk geschouwd worden. Juist toegepast onderzoek kan bijdragen tot het ontwikkelen en vastleggen van kennis binnen de opleiding. Hierin liggen belangrijke ontwikkelings- en carrièrekansen voor de medewerkers van de opleiding.

2.2 opleiding landschaps- en tuinarchitectuur Erasmushogeschool Brussel

2.2.1 situering

De Erasmushogeschool Brussel ontstond in 1995 als fusie van een twaalfal hogescholen en onderwijsinstituten. De hogeschool omvat negen departementen en biedt ruim twintig basisopleidingen aan. Er studeren ongeveer 4500 studenten en het personeel omvat 380 voltijdseenheden onderwijzend personeel (vaste medewerkers en contractuelen) en bijna honderd voltijdseenheden technisch en administratieve medewerkers.

De naam van de Erasmushogeschool Brussel is geïnspireerd door de humanistische filosoof Desiderius Erasmus. Zijn openheid, verdraagzaamheid en internationalisme staan centraal in de missie van de hogeschool.

In de missie inzake onderwijs stelt de hogeschool dat:

- er dagelijks kwaliteitsonderwijs wordt verstrekt;
- het projectmatig wetenschappelijk onderzoek het onderwijs ondersteunt;
- de maatschappelijke dienstverlening verder wordt uitgebouwd;
- de ontwikkeling en de beoefening van de kunsten wordt bevorderd.

De opleiding Horteco landschaps- en tuinarchitectuur bestaat vanaf de vijftiger jaren van de vorige eeuw. Daarnaast heeft de opleiding zich al vroeg gericht op internationale contacten en activiteiten. Gezien de relatief kleine omvang van de opleiding, is dit een indrukwekkende prestatie, die voor een belangrijk deel voortgekomen is uit eigen initiatieven van verschillende docenten, ondersteund door de directie. Het docententeam wordt over het algemeen gekenmerkt door een grote bereidwilligheid voor veranderingen.

Horteco landschaps- en tuinarchitectuur heeft de afgelopen jaren grote veranderingen doorgemaakt die invloed uitoefenen op de verdere ontwikkeling van de school en de opleiding. De opleiding vormde een geheel met een middelbare tuinbouwopleiding. Sinds de fusie is een ontwikkeling in gang gezet die past binnen een grote hogeschool. Dit wil zeggen dat de organisatie zich duidelijker richt op een expliciet en breed ingekaderde missie, leerdoelen, taakstellingen, beroeps- en opleidingsprofielen, maar ook op een systeem van kwaliteitszorg, personeelsbeleid en erkende onderwijsmethoden.

Daarbij hebben opleidingen een grote zelfstandigheid. Heel duidelijk speelt de invoering van de ICT in het onderwijs (zowel de beroepsgerichte software als ook onderwijskundige programmatuur) een grote rol. Dit alles brengt voor het personeel ingrijpende veranderingen met zich mee.

Naast de vernieuwing van de bestaande driejarige opleiding, wordt ook gewerkt aan verdieping en verlenging van de opleiding.

De opleiding graduaat landschaps- en tuinarchitectuur is een één-cyclus-opleiding die drie jaar duurt. Het eerste studiejaar is een gemeenschappelijk basisjaar. Met ingang van september 2002 worden twee opties aangeboden, namelijk Tuin (incl. parken en publieke ruimte) en Landschap.

Er wordt eveneens een voortgezette opleiding 'Master in Landscape Architecture' georganiseerd. Dit dient gezien te worden in het kader van de nood tot verdieping van de intellectuele en artistieke onderwijsdoelen in een tweede cyclus en van de onderwijsontwikkeling volgens de Bologna akkoorden. Hierbij spelen ook internationale aspecten mee.

2.2.2 bespreking van de thema's

- beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Er is een kwaliteitszorgsysteem opgezet. Verschillende onderdelen daarvan zijn uitgevoerd. Er is door tijdsgebrek, maar ook door onervarenheid en gebrek aan affiniteit nog te weinig systematisch gewerkt. De activiteiten kenmerken zich door te weinig onderlinge consistentie. De opvolging van de resultaten (uit bevestigingen en andere informatiebronnen), het effectueren van de verbeterpunten en het nemen van maatregelen om kwaliteit merkbaar aan te passen, komen te weinig uit de verf. Wellicht speelt de werkdruk van de docenten hierbij een rol.

Een open houding en een goede communicatie tussen management, docenten en studenten onderling kan een gunstige invloed hebben op het verbeteren van de kwaliteit, zowel voor de docenten als de studenten. Belangrijk hierbij is dat de leiding een veilig klimaat schept voor alle partijen.

De docenten van Horteco zijn duidelijk vernieuwingsgericht. Tradities vanuit het tuinbouwonderwijs spelen daarbij echter nog altijd door. Dat wil zeggen dat men gewend is aan informele organisatievormen, waarbij de individuele docenten veel vrijheid hebben en initiatieven kunnen nemen. In feite is dat nog zo, alleen worden de werkzaamheden en initiatieven in een groter organisatorisch geheel gevat. Dat op zich vraagt al de nodige aanpassingen. De afgelopen jaren heeft men verschillende vrij ingrijpende veranderingen op gang gebracht.

Daarvan begint men de consequenties te ervaren, ten gunste en ten ongunste. Gezien de omvang van de vernieuwingen en de relatief korte tijd waarin deze zijn ingevoerd, loopt men het gevaar dat men enigszins gestraft wordt voor de voortvarendheid die aan de dag gelegd is. Het zou jammer zijn als hierdoor een aantal docenten zou afhaken.

Een meer realistische opzet en een zorgvuldige uitvoering van onderwijsvernieuwingen en kwaliteitsbeleid zijn hierbij noodzakelijk. Het verduidelijken en uitwerken van de leerdoelen en onderwijsprofielen zijn daarbij van groot belang. De onderwijsontwikkeling van de tuin- en parkinrichting naar landschappelijke aspecten wordt als goed en noodzakelijk gezien.

sterke punten

Het beleid is op de hoofdlijnen duidelijk en laat ruimte voor bespreking. De vernieuwingsdrang is een kracht en het beleid biedt kansen voor onderwijsvernieuwing. De hogeschool stelt centraal fondsen ter beschikking voor stimulering van onderwijsontwikkeling.

aandachtspunten

Het is essentieel voor de implementatie van het beleid dat meer aandacht besteed wordt aan het daadwerkelijk betrekken van alle geledingen. Een goede communicatie tussen de verschillende geledingen met controle van de feedback over doelstellingen, fasering en mogelijkheden verdient veel aandacht. De combinatie van onderwijsinnovatie en het opvolgen van de verbeterpunten op het gebied van kwaliteitszorg overstijgt momenteel de draagkracht van de opleiding.

- concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

De kwaliteitszorg wordt planmatig aangepakt. Het is van belang om systematisch en met kleine stappen te werken aan de verbeterpunten, zodat het effect voor alle betrokkenen duidelijk wordt en de betrokkenheid groter wordt.

De eerder genoemde aandacht voor goede communicatie tussen leiding, docenten en studenten is ook bij de concretisering van de kwaliteitszorg van belang.

sterke punten

Het zelfevaluatie-rapport is duidelijk geschreven en biedt goed inzicht in de stand van zaken van de kwaliteitszorg van de opleiding. Het overzicht van sterke punten en aandachtspunten volgt duidelijk uit de analyse. De verbeterpunten zijn duidelijk geformuleerd. Er is een werkgroep 'kwaliteitszorg' actief waarbinnen duidelijkheid is over de taken. Binnen deze werkgroep worden de verbeterpunten stapsgewijs opgevolgd, hetgeen blijkt uit de notulen van de vergaderingen.

Er zijn een aantal bevestigingen en metingen uitgevoerd.

aandachtspunten

° algemeen

De organisatie van de kwaliteitszorg en de deelname van studenten is formeel. Het nut en de meerwaarde van de kwaliteitszorg worden nog onvoldoende ervaren. De visie op de kwaliteitszorg blijkt bij de medewerkers onvoldoende bekend.

° studentenbevragingen

Alle geledingen hebben bedenkingen bij de studentenbevragingen. De docenten ervaren ze als bedreigend; de studenten merken te weinig de effecten. Het verloop werd onvoldoende besproken met de betrokkenen, nl. met de docenten op voorhand en met de studenten nadien. De opvolging en vooral de positieve aspecten dienen duidelijk gecommuniceerd te worden, zodat studenten gemotiveerd worden om daadwerkelijk te participeren.

Het is ook nodig dat de docenten mede invloed kunnen uitoefenen op de inhoud van de bevragingen, zodat er voor hen waardevolle gegevens uit voortkomen.

Het is wenselijk om de inhoud van de studentenbevraging meer in samenspraak met de docenten vorm te geven er zorg voor te dragen dat de vragen en resultaten hun voldoende hulp geven bij het verbeteren van inhoud, vorm en organisatie van het onderwijs.

Een mogelijkheid is de studenten te vragen om niet alleen kritiek te spuien maar ook voorstellen tot verbetering te doen, bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten aan het eind van een module. Daarbij is het wenselijk om studenten mee te delen welke verbeteringen op korte termijn haalbaar zijn en welke pas op langere termijn mogelijk zijn.

° overige bevragingen

Voor de uitkomsten van de toekomstige bevragingen aan de studenten, de docenten, het werkveld en de afgestudeerden dienen nog duidelijke normen opgesteld te worden. De opleiding zou voor de uitkomsten van de bevragingen meer absolute kwaliteitsnormen kunnen hanteren, die aangeven naar welk kwaliteitsniveau de opleiding streeft.

De opleiding moet nog vaststellen met welke frequentie de bevragingen worden uitgevoerd, zodat er op den duur gewerkt kan worden met trendgegevens. De frequentie zou haalbaar moeten zijn en ook inpasbaar in de gangbare cyclussen van de processen van de uitvoering van het onderwijs.

Er is een extra inspanning nodig om studenten te werven voor de opleidingscommissie om hen zo daadwerkelijk te betrekken bij evaluaties van de veranderingen in het onderwijsprogramma.

° strategische planning van onderwijsvernieuwing

De omvang van de innovatie maakt dat de bewaking van de kwaliteit onder druk staat. De commissie betwijfelt of er sprake is van een realistische opzet en zorgvuldige uitvoering van het kwaliteitsverbeterings- en vernieuwingsbeleid, waarbij rekening gehouden wordt met wat de organisatie aankan.

° taken

De verdeling van taken en verantwoordelijkheden op departementaal niveau en opleidingsniveau is nog onvoldoende expliciet omschreven. Dit geldt ook voor de organisatie van de kwaliteitszorg. Hierdoor is er bij de betrokkenen enige onduidelijkheid ontstaan. Bij de opvolging van de verbeterpunten kan de betrokkenheid van docenten versterkt worden.

De commissie adviseert om de taken op het gebied van kwaliteitszorg te scheiden van die van opleidingscoördinator of departementshoofd.

° zelfevaluatierapport

Bij de verbeterpunten in het zelfevaluatierapport is het verstandig om termijnen te noemen, zodat een realistische en haalbare planning ontstaat. Als vervolg hierop kan dan een uitgewerkt kwaliteitszorgplan ontwikkeld worden.

- **personeel**

De Erasmushogeschool Brussel hanteert een personeelsbeleid dat stoelt op de aandachtspunten vanuit het EFQM, te weten aanstelling en taaktoedeling, personeelsplanning, feedback en beoordeling (bevordering), zorg voor medewerkers en begeleiding en ontwikkeling van medewerkers (functionering).

Er groeit binnen de hogeschool een consensus over het personeelsbeleid.

Onder de departementale verantwoordelijkheid valt de selectie en aanstelling van medewerkers en het uitvoeren van het bevorderings- en functioneringsbeleid.

Binnen het departement is met ingang van juni 2001 het systeem van functioneringsgesprekken gestart.

sterke punten

De opleiding beschikt over een betrokken, deskundige en enthousiaste groep docenten.
De mediatheek beschikt over een team van gemotiveerde medewerkers.

Het systeem van aanstelling, bevordering en functionering is formeel vastgelegd. Er is een duidelijk protocol voor selectie van nieuwe personeelsleden, vaststelling van taakbelasting en het evalueren van medewerkers.
De methode van functioneringsgesprekken is correct en duidelijk.
Het opleidingsteam voert regelmatig overleg; er zijn vaste coördinatievergaderingen ingesteld.

Er bestaan mogelijkheden en budgetten voor navorming. Bij- en nascholing wordt gestimuleerd.

aandachtspunten

Docenten ervaren de functioneringsgesprekken als niet productief. De productiviteit van de functioneringsgesprekken moet echter nog blijken in de toekomst. Medewerkers onthouden op dit moment voornamelijk de negatieve en niet de positieve feedback. Het lijkt de commissie goed dat het management het doel van de functioneringsgesprekken nog een keer duidelijk toelicht aan de personeelsleden en daarbij nagaat of de bedoeling van de gesprekken ook duidelijk is overgekomen.

Er is nog geen duidelijk omschreven beleid voor promotiemogelijkheden, loopbaanontwikkeling en bevordering.

De docenten ervaren de taakbedeling als een formele, administratieve zaak die weinig zegt over hun feitelijke verantwoordelijkheden en opdracht.

De beschikbare uren voor de coördinatie en onderwijsinnovatie lijken, zeker gezien de ambities van de onderwijsvernieuwing te weinig. Een duidelijke omschrijving van de inhoud van de coördinatie taken is gewenst.

De hogeschool lijkt er van uit te gaan dat modulair onderwijs en PGO minder docenturen vergen. De commissie vraagt zich af of dit inderdaad zo is. Een nadere analyse van de feitelijk benodigde uren is gewenst.

De docenten zouden duidelijker moeten ervaren wat hun mogelijkheden zijn om daadwerkelijk invulling te geven aan het inhoudelijk beleid van de opleiding en de fasering van onderwijskundige veranderingen.
De docenten ervaren een te grote werkbelasting; volgens hen is de kerntaak lesgeven en andere opdrachten worden als niet-essentieel beschouwd. Zij voelen zich ook "overmand" door de vele en snelle veranderingen. Dit kan een relatie hebben met de geringe mogelijkheden die de docenten zien om invloed uit te oefenen op de doelstellingen van de opleiding.

Er is geen systematisch beleid voor de ontwikkeling van medewerkers.
Een middellange termijnplan moet voorzien voor de navorming en voor de samenstelling van het personeelskader naar expertise (onderwijskundig en vakinhoudelijk). Het lijkt wenselijk om de opdrachten voor de doctoraten een duidelijke plaats te geven in de behoefte aan kennisontwikkeling van de opleiding als geheel.

- materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding beschikt over een departementsgebouw, studio's in enkele verspreid liggende gebouwen en een collegezaal in het gebouw van de secundaire school op de campus. De opleiding kan gebruik maken van de sortimentstuin van de secundaire school.

sterke punten

De huisvesting omvat op zich voldoende adequaat ingerichte ruimten voor de ontwerpstudio's, de CAD-practica en de overige lessen. De ICT-middelen zijn afgestemd op de stand van de techniek in het werkveld.

De studenten beschikken over voldoende adequaat ingerichte ruimtes voor zelfstudie, werken aan opdrachten en projecten en probleemgestuurd onderwijs.

De mediatheek is goed uitgerust en bevat de meest relevante (wetenschappelijke) vakgerichte publicaties en tijdschriften, zowel Nederlands- als Engelstalig. Via internet zijn er in de mediatheek goede mogelijkheden om bronnenonderzoek te doen. De ruime openingsuren zijn studentvriendelijk.

aandachtspunten

De onderwijsruimtes liggen verspreid, hetgeen een efficiënt gebruik van de ruimtes vermindert. De inkom en de uitstraling van de gebouwen verwijst onvoldoende naar een onderwijsinstelling met een opleiding landschaps- en tuinarchitectuur.

Over het beheer van de sortimentstuin dienen nadere afspraken gemaakt te worden met de middelbare school, met name wat betreft de aanvulling van het sortiment en de aanduiding van namen.

Het departement lijkt onvoldoende directe sturing te kunnen uitoefenen op gewenste renovaties. De prioriteiten voor uitvoering van werken worden centraal bepaald.

De technische staat van onderhoud van de nog niet vernieuwde ruimtes en het daar aanwezige meubilair laat te wensen over. Dit vraagt om een extra inspanning.

De computers voor CAD zijn niet optimaal toegankelijk voor studenten. Studenten kunnen deze alleen tijdens lesuren gebruiken met uitzondering van enkele werkplekken in de mediatheek.

- onderwijsdoelstellingen

Er is in 1996 op verzoek van het Ministerie van Onderwijs een beroepsprofiel opgesteld. Op basis van het beroepsprofiel werd daarna in opdracht van de Raad voor het Hoger Onderwijs van de Vlaamse onderwijsraad (VLOR) een opleidingsprofiel opgemaakt door een werkgroep van lesgevend personeel van de betreffende opleidingen. In de Hogeschool Gent en in de Erasmushogeschool Brussel. Het opleidingsprofiel werd goedgekeurd door de VLOR. Mede aan de hand van beroepsprofiel en opleidingsprofiel werden de opleidingsdoelen en het opleidingsprogramma vijf jaar geleden bijgesteld.

De inhoud van de opleiding en de onderwijsvisie is sterk in beweging. De studenten lijken op de hoofdlijnen van het programma tevreden. Toch ontstaat er geen eenduidig beeld omdat er te veel veranderingen optreden.

sterke punten

De geformuleerde onderwijsvisie geeft een helder beeld van opleiding en beroep en is gebaseerd op een formeel vastgelegd opleidingsprofiel en een beroepsprofiel.

aandachtspunten

Bij het één-cyclus-onderwijs komt de gerichtheid op de beroepspraktijk sterk naar voren. In de opleidingsvisie wordt weinig gezegd over de onderwijsinhoudelijke en vaktheoretische ontwikkelingen binnen de opleiding als platform voor het vakgebied.

De onderwijskundige inpassing van dienstverlening aan derden (DAD) vraagt om nadere uitwerking, waarbij de inhoud hiervan expliciet gekoppeld is aan de onderwijskundige doelen.

Hoe de studenten tijdens hun opleiding zich voldoende vakinhoudelijke theorie en vakmethoden verwerven en hoe zij een houding aanleren waarin zelfreflectie een onderdeel is, komt niet duidelijk terug in de onderwijsdoelen.

De implementatie van het modulair onderwijs en probleemgestuurd onderwijs (PGO) vraagt nadere uitwerking. Studenten en docenten zijn zich over het algemeen onvoldoende bewust van de onderwijsdoelstelling van PGO. Een gedragen pedagogische visie op het modulair onderwijs is eveneens gewenst.

Het is niet duidelijk hoe de opleiding de flexibiliteit in het onderwijsprogramma inbouwt die nodig is voor persoonlijke leerwegen of deelname aan internationale uitwisseling.

- **opleidingsprogramma: opbouw en inhoud**

Er wordt bij deze rapportage uitgegaan van het studieprogramma 2001-2002. Hierin bestaat het eerste jaar uit een vernieuwd programma, dat gebaseerd is op een modulair systeem. De bedoeling is om dit modulaire systeem door te trekken naar de andere jaren.

sterke punten

Het programma heeft een logische opbouw met een keuzemoment in het tweede jaar. Voor zover de leerdoelen voor de afzonderlijke opleidingsonderdelen beschreven zijn, lijken deze relevant voor de directe beroepsuitoefening. De inhoud van de ontwerp opdrachten is actueel. Het programma van het eerste jaar geeft een beeld van de breedte van het werkveld. Binnen het programma wordt voldoende aandacht besteed aan het ontwerpen van objecten. De aanpak van de onderwijsvernieuwing is ambitieus en gedurfd.

aandachtspunten

Een beschrijving van de samenhang van onderwijsdoelen en de modulaire opbouw van de opleiding is nog niet gereed. Mede daardoor ontbreekt een overall view over de inhoud van de vakken. De onderwijsdoelen voor het maatschappelijk functioneren zijn nog niet expliciet geformuleerd.

De leerdoelen voor de nieuwe modules en voor de stage zijn niet duidelijk geformuleerd. De positie en de effectiviteit van de doorlopende kennisonderdelen in het programma zijn onduidelijk en lijkt onevenwichtig. Het is de vraag of de beoogde leerdoelen met het aantal contacturen daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Binnen het programma is meer aandacht gewenst voor analysemethode en conceptvorming en het ontwerpen door de schalen heen.

De reductie van het aantal contacturen vraagt om een inhoudelijke argumentatie.

Het programma biedt te weinig mogelijkheden voor persoonlijke profilering en keuzes, zoals het volgen van onderwijs in het buitenland of het werken aan een kleine specialistische verdieping.

- **afstudeerwerk en/of werkveldervaring**

De stage vindt plaats in de tweede helft van het derde jaar en heeft een omvang van 14 weken. Het afstudeerwerk bestaat uit een ontwerp opdracht die in drie weken dient te worden uitgevoerd.

sterke punten

De stage is een belangrijk onderdeel van de opleiding en kan als zodanig de volle aandacht krijgen van de studenten. Men streeft naar relevante stagebieders. De opdrachtomschrijving voor het eindwerk is duidelijk.

aandachtspunten

De inhoudelijke stagevoorbereiding door de student en de begeleiding daarvan verdient meer aandacht. De leerdoelen van de stage zijn nog te algemeen omschreven, nog niet compleet en lijken voor studenten onduidelijk.

Selectie van de stageplaatsen in functie van algemene en persoonlijke onderwijsdoelen van de student is gewenst.

De stagebeoordeling vindt plaats op basis van het stagerapport. Hoe dit precies in zijn werk gaat blijkt bij de geïnterviewde studenten niet duidelijk. Ook hebben niet alle stagemeesters een helder beeld van hun rol in de beoordeling van de stage. Meer contact met de stagemeesters wordt gewenst, zowel over stagedoelen als over evaluatie, zeker bij afwijken van de evaluatie door de stagebieder.

De eindlogge lijkt te beperkt als afronding van de studie en kent, gezien de ontwikkelingen van het beroep in het werkveld, te weinig mogelijkheden voor reflectie en verdieping. Leerdoelen op het gebied van kritisch onderzoek en zelfreflectie ontbreken.

Situering van de stage in het vijfde semester zou de mogelijkheid bieden om de stage verder te internationaliseren. Na de stage kan dan een afstudeerfase volgen in het zesde semester, waarin de werkveldervaring optimaal kan benut worden, het afstudeerwerk kan verdiept worden en waarin projectonderwijs een belangrijke rol kan spelen.

- **internationale dimensies**

Een deel van de docenten neemt deel aan uitwisseling met buitenlandse instellingen. Een beperkt aantal studenten participeert aan internationale seminars in ELEE-verband (European Landscape Education Exchanges). Een enkele student studeert een semester aan een buitenlandse universiteit of hogeschool. Een deel van de stages wordt in het buitenland gelopen. Vanaf september 2002 kan één semester in het buitenland gevolgd worden. Jaarlijks volgen enkele buitenlandse studenten delen van het programma.

sterke punten

Horteco maakt sinds 1986 deel uit van ELEE en neemt deel in de organisatie van internationale projecten. De opleiding beschikt over een degelijk netwerk van internationale samenwerking in ELEE, ECLAS (European Council of Landscape Architecture Schools) en EFLA (European Foundation for Landscape Architecture). De opleidingscoördinator is Belgisch afgevaardigde Onderwijs in EFLA.

aandachtspunten

Het is gewenst duidelijk te formuleren welke internationale onderwijsontwikkelingen in de naaste toekomst kunnen verwacht worden en welke missie de opleiding heeft op het gebied van de internationalisering. Tevens wordt aandacht gevraagd voor de terugloop in deelname van studenten aan internationale stages en voor het stimuleren van deelname van een brede groep docenten en studenten aan internationale uitwisseling.

Een validering van de opleiding door de EFLA vereist een minimale duur van de (combinatie van) opleiding(en) van vier jaar.

- **leersituatie: onderwijsvormen en leermiddelen**

De gehanteerde werkvormen zijn, zoals de inhoud van het programma, sterk in ontwikkeling.

sterke punten

De opleiding hanteert een grote variatie in werkvormen.

aandachtspunten

De mix in werkvormen dient duidelijk in relatie gebracht te worden tot de leerdoelen die voor een groot deel betrekking hebben op de ontwerpmethodiek en problematiek waarin creatieve processen een belangrijke rol hebben. Een deel van de problemen bij het PGO kan herleid worden tot een onvoldoende koppeling aan de leerdoelen. Het is de vraag of PGO in het programma een plek kan hebben naast opdrachtgestuurd onderwijs.

Het PGO is nu nog een te losstaand element binnen het onderwijs en wordt op dit moment te veel opgevat als een werkvorm, terwijl het een ingrijpend andere aanpak van onderwijs is.

Meer aandacht is eveneens gewenst voor het ontwikkelen van de vaardigheden van studenten die leiden tot zelfwerkzaamheid. In verschillende opleidingsonderdelen bestaat nu te veel contrast tussen een schoolse aanpak tegenover de eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces van de student.

Bij de invoering van nieuwe onderwijsvormen zal ook in de toekomst een goede mix moeten blijven bestaan tussen onder meer individueel werk en groepswork, werken aan opdrachten en studeren, contacturen en zelfstudie. Goede afspraken tussen de docenten zijn in dit verband noodzakelijk. Nieuwe onderwijsvormen vragen eveneens een essentieel andere werkwijze van docenten waarvoor vaak navorming noodzakelijk is.

Het studiemateriaal is niet gebaseerd op een zelfde onderwijsconcept. Een gedeelte van het studiemateriaal sluit nog niet voldoende aan op de nieuw geformuleerde modulaire aanpak waarbij zelfstandigheid in leren centraal staat.

- **toetsing en evaluatie**

sterke punten

Vertegenwoordigers uit het werkveld nemen deel aan de jurywerkzaamheden.

aandachtspunten

Het modulair onderwijssysteem vraagt om een aanpassing van het evaluatiesysteem. Enerzijds lijkt het of het gemakkelijker is om de modules met een positief resultaat af te ronden, anderzijds blijkt dat studenten eerder met de opleiding stoppen als een module niet goed is afgerond. Nadere analyse van het effect van het becijferen in clusters en vergelijking met studierendementen van voorgaande jaren is gewenst.

Het is wenselijk dat wordt geëvalueerd of de toetsen in voldoende mate aansluiten bij de leerdoelen en gewenste competenties per opleidingsonderdeel. De vorm en inhoud van een aantal toetsen is nog te veel ingericht op eerder ontwikkelde sets van vragen en nog te weinig systematisch opgebouwd aan de hand van toetsmatrijzen.

Men dient eveneens aandacht te besteden aan de bewaking van de kwaliteit van de studentenresultaten en de aanpassing van het examenreglement aan de nieuwe onderwijsvormen.

Indien de opleiding opteert om te werken met externe juryleden dient zodanig rekening gehouden te worden met hun rol en inbreng, dat de betrokkenheid van deze mensen vanuit het werkveld behouden blijft.

- **studenteninstroom, studie- en studentenbegeleiding**

De opleiding heeft een instroom van studenten met grote diversiteit in hun vooropleiding.

sterke punten

Studenten ervaren geen aansluitingsproblemen. De inhoud van het programma en de leerdoelen staan over het algemeen duidelijk vermeld in de studiegids.

aandachtspunten

De studiebegeleiding verdient verdere ontwikkeling. Vanuit de studenten rijzen er vragen over de studiemethode, informatieverstrekking en inspraakregelingen die nog geen duidelijke plek in de onderwijsorganisatie hebben gekregen.

Het uitvoeren van een analyse van de oorzaken van uitval van studenten in het modulair systeem is eveneens gewenst. Aandacht wordt gevraagd voor begeleiding naar de keuze tuin of landschap in het tweede jaar.

Studentenparticipatie is voornamelijk formeel. Studenten ervaren onvoldoende het nut en de mogelijkheden om zich uit te spreken over de kwaliteit.

- **studeerbaarheid en studierendement**

sterke punten

De studenten geven aan dat het programma goed studeerbaar is en dat blijkt ook uit de doorstroomgegevens van de opleiding.

aandachtspunten

De vraag is of het studieprogramma in het derde jaar niet te licht is.

Ook dient werk gemaakt van het meten van de feitelijke studietijd in het nieuwe programma, zodat bepaald kan worden of de studielast reëel is.

- **afgestudeerden**

De ervaringen van afgestudeerden zijn gebaseerd op het onderwijsprogramma vóór 2001-2002.

sterke punten

De afgestudeerden die de commissie gesproken heeft zijn globaal tevreden en constateren geen grote lacunes in de opleiding.

Docenten van de opleiding hebben goede contacten met het werkveld.

aandachtspunten

Het is belangrijk de studenten systematisch te informeren over de beroepsmogelijkheden en over de inhoud en de ontwikkeling van de beroepspraktijk.

Er is geen tevredenheidsenquête bij afgestudeerden en het werkveld. Er wordt geen systematische feedback gevraagd over de relevantie van de startkwalificaties, de mate waarop de studenten zich kwalificeren in de opleiding, de relevantie van het curriculum en het verloop van de beroepsloopbaan.

De vertegenwoordigers van het werkveld die de commissie heeft gesproken vroegen meer aandacht voor planvorming op structuurniveau/denken in structuren, voor landschapsecologische en stedenbouwkundige aspecten, voor procesgerichte benadering van het ontwerp, alsook voor technische bagage en stimulering van (de attitude van de studenten inzake) zelfreflectie.

Er is geen (noemenswaardige) alumniwerking.

- **maatschappelijke dienstverlening**

sterke punten

De aanvragen voor dienstverlening aan derden worden in verschillende stappen behandeld, waarbij aandacht besteed wordt aan de inschakelbaarheid in het pedagogisch proces.

De verschillende diensten aan derden hebben een maatschappelijke doelstelling.

aandachtspunten

Aandacht wordt gevraagd voor het opstellen van een beleid voor de werving en een projectplan voor de uitvoering van DAD-projecten. Docenten ervaren onvoldoende dat deze projecten bijdragen aan de pedagogische doelstellingen; de onderwijskundige toetsing - ook door docenten - is essentieel.

Het lijkt wenselijk om voor deze opdrachten geen uitvoeringsgerichte opdrachten met een korte termijn te werven, maar eerder verkennende studies, toegepast onderzoek naar principes of lange termijnplannen.

- **onderzoek**

In de missie van de Erasmushogeschool Brussel is op bladzijde 4 van de opdrachtverklaring onderzoek als een aandachtspunt opgenomen.

De commissie vindt dat toegepast onderzoek ook voor deze één-cyclus-opleiding van belang is, omdat dit een mogelijkheid biedt om kennis op te bouwen over het vakgebied.

aandachtspunten

Een visie op toegepast onderzoek en kennisaccumulatie ontbreekt.

Indien de opdrachten voor maatschappelijke dienstverlening in het teken van toegepast onderzoek staan, kunnen zij beter een bijdrage leveren aan de onderwijskundige doelstellingen van de maatschappelijke dienstverlening dan opdrachten die gericht zijn op de directe inrichting van de buitenruimte.

- **beoefening en ontwikkeling van de kunsten**

De opleiding acht dit onderdeel niet van toepassing en dit is formeel gezien juist. De landschaps- en tuinarchitectuur is evenwel een toegepaste kunst en in de leerdoelen en het programma moet dit tot uiting komen.

Het lijkt de commissie goed dat de opleiding formuleert in welke mate de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten deel uitmaken van de opleiding en omschrijven welke leerdoelen en ambities de opleiding heeft voor ontwikkeling van het artistieke aspect van het vak. Daarbij zou de opleiding kunnen aangeven welk interdisciplinaire samenwerking met andere opleidingen binnen de hogeschool mogelijk is.

2.2.3 conclusies en aanbevelingen op hoofdlijnen van de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur van de Erasmushogeschool Brussel

De opleiding maakt onderdeel uit van de Erasmushogeschool Brussel. Dit moet als een gunstige situatie opgevat worden, aangezien hierdoor een meer academische benadering en een meer gestructureerde benadering van het onderwijsaanbod mogelijk is. De relatief autonome posities die de departementen innemen binnen de hogeschool waarborgen de profilering van de opleidingen. Kwaliteitszorg, personeelsbeleid, alumni-beleid en dergelijke worden met behulp van de hogeschool meer gestructureerd aangepakt. Deze kansen moeten wel worden benut en uitgebouwd. Dat wil zeggen dat bepaalde tradities en opvattingen binnen de opleiding moeten worden ontwikkeld in samenhang met de beroepspraktijk. Dit laatste is sterk in evolutie en verwerft zich een meer algemeen erkende en maatschappelijke status naast andere reeds gevestigde disciplines als architectuur, planologie en stedenbouw. Daar past in feite ook een andere status van de opleiding bij, overeenkomstig met soortgelijke opleidingen in Europa.

- **beleid**

De ingezette vernieuwing van de opleiding is een sterk punt maar het wordt essentieel geacht dat de fasering van de innovatie goed georganiseerd wordt.

- **kwaliteitszorg**

De kwaliteitszorg wordt planmatig aangepakt. Het zelfevaluatie-rapport is helder geschreven. Aan de verbeterpunten wordt best met kleine, concrete stappen gewerkt. Goede communicatie kan het nut en de meerwaarde van de kwaliteitszorg voor alle betrokkenen duidelijk maken.

Voor de bevestigingen van de studenten, de docenten, het werkveld en de afgestudeerden dienen nog duidelijke normen opgesteld te worden. De opleiding zou voor de uitkomsten van de bevestigingen meer absolute kwaliteitsnormen kunnen hanteren, die aangeven naar welke kwaliteitsniveau de opleiding streeft.

De commissie adviseert om de taken op het gebied van kwaliteitszorg te scheiden van die van opleidingscoördinator of departementshoofd.

- **personeel**

De Erasmushogeschool Brussel hanteert een personeelsbeleid dat stoelt op de aandachtspunten vanuit het EFQM.

De opleiding beschikt over een betrokken en deskundige groep docenten.

Bij- en nascholing wordt gestimuleerd maar er is geen systematisch beleid. Een middellange termijnplan voor de navorming en de samenstelling van het personeelskader naar expertise ontbreekt.

Het lijkt de commissie goed dat het management het doel van de functioneringsgesprekken nog een keer toelicht en daarbij nagaat of de bedoeling duidelijk is overgekomen. De beschikbare uren voor de coördinatie en onderwijsinnovatie lijken te weinig.

De hogeschool lijkt er van uit te gaan dat modulair onderwijs en PGO minder docenturen vergen. De commissie vraagt zich af of dit inderdaad zo is. Een nadere analyse van de feitelijk benodigde uren is ter zake gewenst.

De docenten ervaren een te grote werkbelasting. Zij voelen zich ook overmand door de vele en snelle veranderingen.

De docenten zouden duidelijker moeten ervaren wat hun mogelijkheden zijn om invulling te geven aan de inhoud en de fasering van onderwijskundige veranderingen.

- ***materiële randvoorwaarden***

De huisvesting heeft op zich voldoende adequaat ingerichte ruimten. De ICT-middelen zijn afgestemd op de stand van de techniek in het werkveld. De mediatheek is goed toegerust en studentvriendelijk.

- ***onderwijsvisie***

De geformuleerde onderwijsvisie geeft een helder beeld van opleiding en beroep en is gebaseerd op een formeel vastgelegd opleidingsprofiel en een beroepsprofiel. De implementatie van modulair en probleemgestuurd onderwijs vraagt nadere uitwerking.

- ***opleidingsprogramma***

Het nieuwe studieprogramma is gebaseerd op een modulair systeem. De ingezette vernieuwing is ambitieus maar het wordt essentieel geacht dat de fasering van de innovatie goed georganiseerd wordt. Het programma heeft een logische opbouw met een keuzemoment in het tweede jaar.

- ***leerdoelen***

De uitgeschreven leerdoelen lijken relevant voor de directe beroepsuitoefening. Een beschrijving van de samenhang van onderwijsdoelen en de modulaire opbouw van de opleiding is er nog niet. Het is de vraag of de beoogde leerdoelen daadwerkelijk gerealiseerd worden met het aantal contacturen. Binnen het programma is meer aandacht gewenst voor analysemethoden en conceptvorming en voor het ontwerpen door de schalen heen. Als basis voor een master blijft verdieping nodig.

- ***stage en eindwerken***

De stage heeft een omvang van 14 weken. Het afstudeerwerk bestaat uit een ontwerpdracht die op drie weken wordt uitgevoerd.

De leerdoelen van de stage zijn nog te algemeen. De inhoudelijke stagevoorbereiding verdient meer aandacht. Meer contact met de stagemeesters wordt gewenst, zowel over stagedoelen als over evaluatie.

De eindloge lijkt te beperkt als afronding van de studie.

Situering van de stage in het vijfde semester zou de mogelijkheid bieden om de stage o.m. verder te internationaliseren. Na de stage kan dan een afstudeerfase volgen in het zesde semester, waarin de werkveldervaring optimaal kan benut worden en het afstudeerwerk kan verdiept worden.

- ***internationalisering***

Horteco maakt sinds 1986 deel uit van ELEE en neemt deel in de organisatie van internationale projecten. De opleiding beschikt over een degelijk netwerk van internationale samenwerking.

Er wordt aandacht gevraagd voor de terugloop in deelname van studenten aan internationale stages en voor het stimuleren van deelname van een brede groep docenten en studenten aan internationale uitwisseling.

- **werkvormen**

De opleiding hanteert een grote variatie in werkvormen. De gehanteerde werkvormen zijn, zoals het programma, sterk in ontwikkeling.

Het PGO is nu nog een te losstaand element binnen het onderwijs en wordt op dit moment te veel opgevat als een werkvorm, terwijl het een ingrijpend andere aanpak van onderwijs is.

Meer aandacht is gewenst voor het ontwikkelen van de vaardigheden van studenten gericht op zelfwerkzaamheid.

Een gedeelte van het studiemateriaal sluit nog onvoldoende aan op de nieuwe modulaire aanpak waarbij zelfstandigheid in leren centraal staat.

Het modulair onderwijssysteem vraagt om een aanpassing van het evaluatiesysteem en van het examenreglement.

- **studiebegeleiding en studielast**

De opleiding heeft een instroom van studenten met grote diversiteit in de vooropleiding, waarbij studenten geen aansluitingsproblemen ondervinden.

De studiebegeleiding verdient verdere ontwikkeling.

Analyse is gewenst van de oorzaken van uitval van studenten in het modulair systeem.

De studenten dienen een betere begeleiding te krijgen bij de bepaling van de optie tuin of landschap in het tweede jaar.

Er dient werk gemaakt van het meten van de feitelijke studietijd in het nieuwe programma, zodat bepaald kan worden of de studielast beantwoordt aan de gestelde norm.

- **afgestudeerden en werkveld**

Een tevredenheidsenquête onder afgestudeerden en het werkveld ontbreekt nog.

De vertegenwoordigers van het werkveld die de commissie heeft gesproken vroegen meer aandacht voor denken in structuren, landschapsecologische en stedenbouwkundige aspecten, procesgerichte benadering van het ontwerp, technische bagage en stimulering van zelfreflectie.

- **maatschappelijke dienstverlening**

Het lijkt wenselijk om voor DAD-projecten geen uitvoeringsgerichte opdrachten met een korte termijn te werven, maar eerder verkennende studies, toegepast onderzoek naar principes of lange termijnplannen. De onderwijskundige inpassing vraagt om nadere uitwerking, gekoppeld aan de onderwijskundige doelen.

- **onderzoek**

De commissie vindt dat toegepast onderzoek voor deze één-cyclus-opleiding van belang is, omdat dit een mogelijkheid biedt om kennis op te bouwen over het vakgebied.

- **beoefening en ontwikkeling van de kunsten**

De landschaps- en tuinarchitectuur is een toegepaste kunst. In de leerdoelen van de opleiding moet tot uiting komen in welke mate de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten deel uit maken van de opleiding en op welke wijze hierbij samengewerkt kan worden met de kunstopleidingen binnen de hogeschool.

Jeroen de Vries (1953) studeerde Tuin- en landschapsarchitectuur aan de Landbouwniversiteit Wageningen (NL). In 1980 startte hij als zelfstandig adviserend landschapsarchitect. Sinds 1992 maakt hij deel uit van de DG-Groep b.v. (ingenieursbedrijf) in Boskoop (NL), waar hij verantwoordelijk is voor planvorming op het gebied van kwaliteit, openbare ruimte, groen- en boomstructuur, ecologie en ontwerp. In 1990 startte hij als docent bij de Hogeschool Larenstein (NL), waar hij momenteel hoofd is van de opleiding Tuin en Landschap. Hij lid van ECLAS (European Council of Landscape Architecture Schools) en van het education committee van EFLA (European Foundation of Landscape Architecture).

Georges Ertzinger (1950) behaalde het diploma van gegradueerde in de landschaps- en tuinarchitectuur (P.I.T. (Provinciale tuinbouwschool) Anderlecht,1973) en van stedenbouwkundige (Sint-Lucas Gent, 1985). Hij is actief als landschapsarchitect sinds 1973 en beschikt over ruime ervaring in de beroepsuitoefening.

Carla Nelissen (1951) studeerde psychologie aan de VUB, waar ze in 1984 promoveerde. Zij was tot 2000 werkzaam aan de VUB, waarvan de laatste tien jaar als coördinator van de dienst voor Onderwijsprofessionalisering en Evaluatie. Als zodanig was zij verantwoordelijk voor de kwaliteitszorg en institutioneel coördinator voor de visitaties. Tevens heeft zij als onderwijskundige deelgenomen aan vijf visitaties van de VLIR. Momenteel werkt zij als onderwijskundig adviseur aan de Hogeschool Limburg .

Eddie Vandevenne (1945) is architect van opleiding. Hij vervolmaakte zijn opleiding met een diploma stedenbouw van het Sint-Lukasinstituut Brussel. Hij is hoofd van het departement stedenbouw van Sint-Lukasinstituut en lesgever aan de RUG, Gent afdeling ruimtelijke planning. Hij is tevens verbonden aan de KULeuven afdeling architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening. Eddie Vandevenne heeft een grote interesse voor planologie en stedenbouw. Hij heeft meegewerkt aan diverse studies en wetenschappelijke onderzoeken, voornamelijk voor het Brusselse Gewest. Hij gaf verschillende lezingen over het beleid op het vlak van verkeersveiligheid, ruimtelijke ordening en milieu.

Johan Vlugg (1947) studeerde aan de Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting en aan de Technische Universiteit Delft, afdeling bouwkunde, studierichting Stedebouw. Hij werkt als zelfstandig landschapsarchitect en stedenbouwkundige. Hij is tevens verbonden aan de Larenstein Hogeschool, studierichting tuin- en landschapsinrichting, vakgroep ontwerpen. Binnen de vakgroep ontwerpen is hij coördinator voor het vierjarig Bachelorsprogramma.

0. Beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

- Voorstelling van de opleiding;
- Beschrijving van het beleid, algemene strategie en/of doelstellingen inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek, enz.
- Beschrijving van het kwaliteitsbeleid en van het systeem van interne kwaliteitszorg.

1. Thema concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

- Concrete uitwerking kwaliteitszorg in de opleiding (enquêtes, consensusvergaderingen, evaluatie, relaties met werkveld, enz.);
- Meetresultaten van de opleiding vanuit het interne kwaliteitsinstrument;
- Verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- Opvolging van de verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- Kwaliteitscoördinator in de opleiding (verantwoordelijkheid, draagvlak, functioneren); thema kwaliteitszorg in het opleidingsteam.

bijlage: overzicht scores, formulieren, (opvolgings)verslagen vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding

2. Thema personeel

- Human Resources Management (o.a. aanstelling en/of aanwerving, allocatie, bevordering, functionering en evaluatie);
- Betrokkenheid van personeel (commitment en empowerment);
- Werking van het opleidingsteam (coördinatie, teamverantwoordelijkheid, draagkracht, ...);
- Professionalisering van het personeel buiten de technische deskundigheid (ook o.a. navorming);
- Technische deskundigheid van het onderwijzend personeel (vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch) (ook hoe gaan wij daarmee om?, navorming, ...);
- Onderzoekdeskundigheid en/of deskundigheid in de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing);
- Technische, administratieve en organisatorische deskundigheid (ATP, ondersteunende diensten) (ook o.a. navorming).

bijlage: omvang, cijfermateriaal, samenstelling personeel (diploma, categorie, functieomschrijvingen, opdrachten), overzicht navorming personeel

3. Thema materiële en financiële randvoorwaarden

- Onderwijsruimten (incl. laboratoria, practica- en werkgroep ruimten, ateliers, ...);
- Mediatheek;
- Computerfaciliteiten;
- Beschikbare werkmiddelen;
- Studenten- en docentfaciliteiten.

bijlage: cijfermateriaal

4. Thema onderwijsdoelstellingen

- Onderwijsvisie van de opleiding;
- Afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs;
- Afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld.

bijlage: beroeps- en/of opleidingsprofiel, onderwijsvisie en/of onderwijsdoelstellingen

5. Thema opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

- Concretisering van de onderwijsdoelstellingen in het opleidingsprogramma;
- De aandacht in het opleidingsprogramma voor de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen;
- Actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma;
- Sequentiële opbouw en coherentie van het opleidingsprogramma;
- Aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom;
- Aanbod en structuur van flexibele leerwegen in het opleidingsprogramma;
- Het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen.

bijlage: opleidingsprogramma en studiegids van de opleiding

6. Thema afstudeerwerk en/of werkveldervaring

- Opvatting(concept), inhoud en niveau;
- Begeleiding (o.a. duidelijkheid regelingen en voorzieningen);
- Beoordeling (gehanteerde criteria en wijze van beoordeling);
- Relatief gewicht in de opleiding.

bijlage: stagecontract, stagebeoordelingsfiche, lijst van stageplaatsen, gebruikte handleiding en/of afspraken bij begeleiding en beoordeling van afstudeerwerken

7. Thema internationale dimensie

- Integratie van de doelstellingen van het internationaliseringsbeleid in de opleiding;
- De internationale dimensie in de opleiding;
- Participatiegraad van de studenten aan internationale programma's;
- Internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs;
- Samenwerking met buitenlandse instellingen.

bijlage: cijfergegevens internationalisering (studenten, personeel, take-up rate, begroting, uitgaven, ...) internationalisering

8. Thema leersituatie

8.1. Onderwijsvormen

- De verschillende onderwijsvormen (hoorcollege, werkgroepen, projectwerk, practica, zelfstudie, ...) (concept, geschiktheid in relatie tot doelstellingen, didactisch niveau);
- Innovatieve onderwijsvormen;
- Proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten.

8.2. Leermiddelen

- De verschillende onderwijsmiddelen (syllabi, handleidingen, cursussen, didactische hulpmiddelen, ...) (in relatie tot doelstellingen en kwaliteit);
- Inschakeling van innovatieve leermiddelen in de opleiding (o.a. ICT).

bijlage: proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten, onderwijsreglement en/of -regeling en/of -procedure wijziging onderwijsvormen en leermiddelen

9. Thema toetsing en evaluatie

- De verschillende evaluatievormen (concept, in relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de opleiding als geheel, gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, moeilijkheidsgraad);
- Criteria en wijze van beoordeling door de evaluatoren;
- Criteria en wijze van beoordeling van de examencommissie;
- Organisatie van toetsen en examens;
- Transparantie van de evaluatie.

bijlage: examenreglement en/of regeling

10. Thema studie- en studentenbegeleiding

10.1. Studenteninstream

- Instroomprofiel (ook zijdelings);
- Instroombegeleiding;
- Voorlichting aan abiturienten/aspirant-studenten;
- Activiteiten ten aanzien van de aansluiting secundair - hoger onderwijs.

10.2. Studiebegeleiding en studentenbegeleiding

- Studiebegeleiding tijdens het eerste jaar;
- Studiebegeleiding/advies tijdens het vervolg van de opleiding;
- Communicatie van de onderwijsdoelstellingen, onderwijs- en examenreglement/ regeling;
- Psycho-sociale begeleiding;
- Studentenparticipatie;
- Ombudsfunctie.

bijlage: cijfergegevens instroomprofiel en instroombegeleiding, folders en cijfergegevens studie- en studentenbegeleiding, decretaal rapport studiebegeleiding eerstejaars

11. Thema studeerbaarheid en studierendement

- Studierendement en studiebelemmerende of studiebevorderende factoren en maatregelen (per studiejaar/startmodules en voor de hele opleiding);
- Studietijd (verdeling over en binnen de opleiding, wijze en opvolging studietijdmeting, overeenstemming begrote en reële studietijd).

bijlage: slaagcijfers alle studiejaar/modules en gemiddelde studieduur, cijfergegevens begrote en reële studietijd

12. Thema afgestudeerden

- Voorbereiding van de afgestudeerde op de instap in het werkveld (uitstroombegeleiding inbegrepen);
- Contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden (o.a. alumniwerking);
- Waardering voor de afgestudeerden door het werkveld;
- Tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding.

bijlage: materiaal uitstroombegeleiding en alumniwerking, rapport tevredenheidsmeting bij afgestudeerden

13. Thema maatschappelijke dienstverlening

- Maatschappelijke dienstverlening verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg maatschappelijke dienstverlening);
- Organisatie, middelen en ondersteuning van de opleidingsgebonden maatschappelijke dienstverlening.

bijlage: visie en/of beleidsdoelstellingen maatschappelijke dienstverlening, overzicht maatschappelijke dienstverlening, begroting projecten maatschappelijke dienstverlening, resultaten uit kwaliteitszorg

14. Thema onderzoek

- Onderzoek verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs o.a. via actieve deelname studenten, kwaliteitszorg onderzoeksprojecten);
- Organisatie, middelen en ondersteuning opleidingsgebonden onderzoek.

bijlage: overzicht onderzoeksprojecten, begroting onderzoek (personeel/taakbelasting, uitrusting, werking), tussentijdse en/of eindverslagen, gebruikerscommissies, resultaten uit kwaliteitszorg

15. Thema beoefening en ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing)

- De beoefening en ontwikkeling van de kunsten in de opleiding (beleidsdoelstellingen, bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg beoefening en ontwikkeling kunsten);
- Organisatie, middelen en ondersteuning van de beoefening en ontwikkeling van de kunsten.

bijlage: overzicht beoefening en ontwikkeling kunsten in de opleiding, resultaten uit kwaliteitszorg

dag 1

08.30 uur	intern werkoverleg
09.30 uur	gesprek met algemeen directeur, departementshoofd en opleidingsverantwoordelijke studenten: 4 per studiejaar, incl. Studentenvertegenwoordiging
10.00 uur	afgestudeerden van de laatste twee jaar (3 per jaar), uit verschillende afstudeerrichtingen en die het beroep in de praktijk uitoefenen
11.45 uur	3 personen uit het beroepsveld die gedurende langere tijd studenten op stage begeleiden middagpauze
12.30 uur	rondleiding op de campus en bezoek aan de faciliteiten
13.30 uur	inzage documenten
14.00 uur	vrij spreekuur
14.00 uur	intern werkoverleg
16.00 uur	sluiting

dag 2

08.30 uur	intern werkoverleg
09.30 uur	docenten (max 8)
11.30 uur	inzage in informatie, bijkomend bezoek aan facilitaire ruimtes
12.30 uur	middagpauze
13.30 uur	kwaliteitscoördinatoren
14.45 uur	intern werkoverleg
16.00 uur	algemeen directeur, departementshoofd, opleidingsverantwoordelijke

De bezoeken hebben plaatsgevonden:

- op 11 en 12 maart 2002 bij de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur van de Hogeschool Gent,
- op 27 en 28 maart 2002 bij de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur van de Erasmushogeschool Brussel.

CAD	Computer Aided Design
DAD	Dienstverlening aan derden
ECLAS	European Council of Landscape Architecture Schools
EFLA	European Foundation for Landscape Architecture
ELEE	European Landscape Education Exchanges
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
LTA	Landschaps- en tuinarchitectuur
PGO	Probleem Gestuurd Onderwijs
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad